

Acrocephalus

glasilo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana
journal of Bird watching and bird study association of Slovenia, Ljubljana

naslov uredništva
address of the editorial office

61000 Ljubljana, Langusova 10

urednik
editor

Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka 13, tel. 064 47 170

uredniški svet
editorial council

dr. Miha Adamič, Janez Gregori, dr. Matija Gogala, dr. Boris
Kryštufek, dr. Sergej D. Matvejev, Dare Šere, Jana Vidic,
dr. Andrej Župančič

oblikovalec
lay out

Iztok Geister

tehnični urednik
technical editor

Rudolf Tekavčič

lektor in prevajalec
revised and translated by

Henrik Ciglič

tisk
print

Tiskarna Tone Tomšič,
Ljubljana, Gregorčičeva 25 a

cena

50 din za številko

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE – JUGOSLAVIJA
BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA – YUGOSLAVIA

naslov
address

61000 Ljubljana, Langusova 10
tel. 061 262 017

predsednik
president

Rudolf Tekavčič
61351 Brezovica, Poštna 15
tel. 061 653 506

podpredsednik
vicepresident

dr. Andrej Župančič
61000 Ljubljana, Veselova 10
tel. 061 216 974

tajnik
secretary

Peter Trontelj
Cesta na Laze 27
61000 Ljubljana
Tel. 061 575 732

blagajnik
treasurer

Tomaž Jančar
Cesta v Kostanj 3
61110 Ljubljana

žiro račun

50100-620-107 05-1018116-2385287

izvršilni odbor
executive board

Andrej Bibič, Franc Bračko, Janez Gregori, Tomaž Jančar,
Franc Janžekovič, Kajetan Kravos, dr. Sergej D. Matvejev, Miro
Perušek, Slavko Polak, Dare Šere, Rudolf Tekavčič, Tomi Trilar,
Peter Trontelj, Jana Vidic, Iztok Vreš, dr. Andrej Župančič
100 din za posameznike (do 15 let 25 din, za dijake in
študente 50 din) in 1000 din za ustanove.

letna članarina

International Girobank

No. 010-727001-179853/88

Mali labod *Cygnus bewickii* na Ormoškem akumulacijskem jezeru

Bewick's Swan *Cygnus bewickii* at Ormož Reservoir

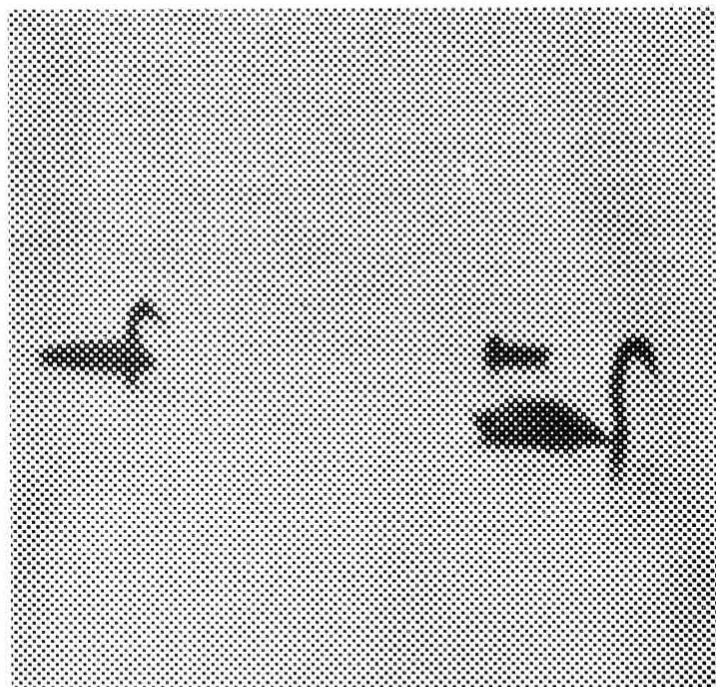
BORUT ŠTUMBERGER

Ormoško okolico so 13. 3. 1987 pokrivala že izginjajoče zaplate snega. Na akumulacijsko jezero sta priletela prva dva para regelj *Anas querquedula* in prek jezera so jate prib *Vanellus vanellus*, kakor že vrsto let pred tem, letele proti gnezdiščem v Panoniji. Navadno kanjo je zamenjala koconoga *Buteo lagopus*, nekaj brezovčkov *Acanthis flammea* pa je potrjevalo, da se zima le obotavljajoče poslavlja. Ob prihodu klina 58 sivih gosi *Anser anser*, ki so pristale ob skupini velikih kormoranov *Phalacrocorax carbo* na sredini jezera, je pomladni občutek jutra dokončno zbledel.

Postal sem pozoren na dva laboda različne velikosti, ki sta se pozibavala na zgornjem delu jezera. Ko sem izza nasipa previdno pritiskal na fotografski sprožilec, sem

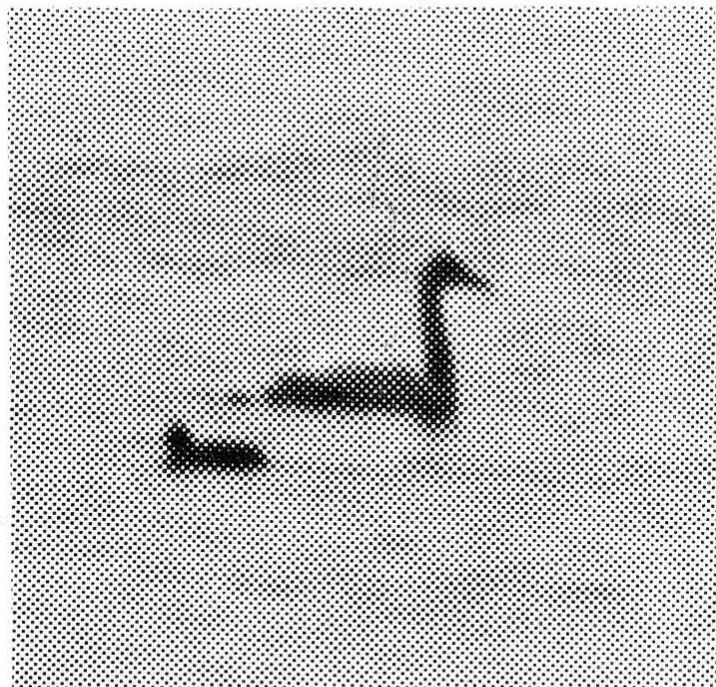
v enem izmed gostov prepoznal malega laboda *Cygnus bewickii*, saj je bil od laboda grbca *Cygnus olor* precej manjši, imel pa je tudi povsem drugače oblikovano silhueto. V nasprotni sončni svetlobi, za opazovanje kaj neprimerni luči, je mali labod kazal temno sivo barvo, večji grbec pa umazano belo.

Sicer pa vremenska skica nemara pojasnjuje klatenje izjemnega gosta z visokega evropskega severa: sedem dni pred pomladjo so se na Nežiderskem jezeru še drsali, škotski snežni ciklon z obilnimi padavinami, ki se je pomikal proti Alpam, je prišel k nam v 24 urah, pa tudi jutranje temperature so padle na -10°C . No, na Ormoškem jezeru je bilo to jutro jasno, s panoramsko meglo,

Labod grbec *Cygnus olor* in mali labod *Cygnus bewickii* na Ormoškem akumulacijskem jezeru dne 13. 3. 1987 (B. Štumberger)

Mute Swan and Bewick's Swan at the Ormož Reservoir on 13th March 1987 (B. Štumberger)

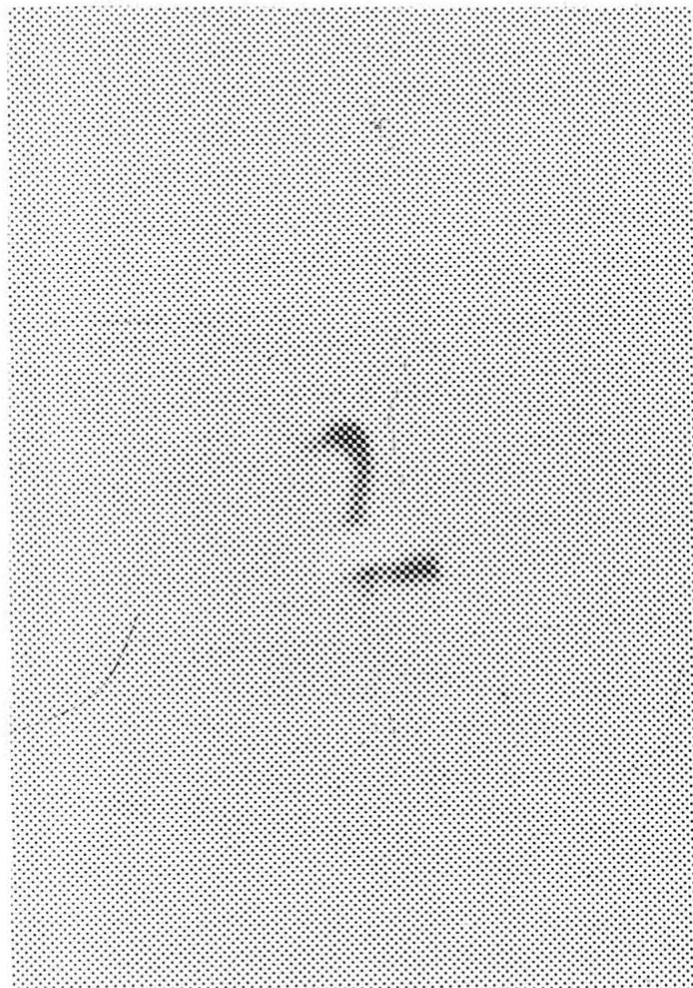

Odrasli labod pevec *Cygnus cygnus* na Ormoškem akumulacijskem jezeru dne 14. 3. 1987 (F. Bračko)

Adult Whooper Swan at Ormož Reservoir on 14th March 1987 (F. Bračko)

rahlím severovzhodním vetrom, pri temperaturi 1 °C je bilo 1–2 cm snega v krpah.

Po seznamu doslej ugotovljenih ptic Slovenije (*Acrocephalus* 41–42) je to drugi znani podatek za Slovenijo. Prvi je za leta 1946 na Cerkniškem jezeru ustreljeni primerek (Gregori 1978). Fotografija glave tega odraslega nagačenega primerka je objavljena v krasoslovnem zborniku. Več kot zanimivo pa je, da sta F. Bračko in A. Bibič naslednji dan 14. 3. 1987 prav tako na Ormoškem jezeru opazovala dva laboda pevca *Cygnus cygnus*, odrasli in mladostni primerki, kar je prvi znani podatek za Slovenijo (Bibič 1987). Za primerjavo objavljamo tudi posnetka teh dveh labodov, enega sem 22. 3. tudi sam opazoval na ormoškem akumulacijskem jezeru.

Mladostni labod pevec *Cygnus cygnus* na Ormoškem akumulacijskem jezeru dne 14. 3. 1987 (A. Bibič)

Juvenile Whooper Swan at Ormož Reservoir on 14th March 1987 (A. Bibič)

LITERATURA

BIBIČ, A. (1987): Labod pevec *Cygnus cygnus*, *Acrocephalus* VIII, št. 33, str. 43.

GREGORI, J. (1978): Prispevek k poznavanju ptičev Cerkniškega jezera in bližnje okolice, *Acta carsologica* VIII, str. 300–329.

POVZETEK

13. 3. 1987 je bil na Ormoškem akumulacijskem jezeru v družbi z labodom grbcem opazovan mali labod. Determinacija po zaslugi te srečne okoliščine tako ni bila težavna. Zanimivo pa je, da sta bila naslednjega dne na istem jezeru opazovana dva primerka laboda pevca, odrasli in mladostni primerki. Podatek o malem labodu je drugo znano opazovanje te vrste v Sloveniji v zadnjih 50 letih, za laboda pevca pa prvo.

SUMMARY

On March 13th, 1987 a Bewick's Swan was observed at the Ormož Reservoir. It was seen in the company of a Mute Swan, and thanks to this lucky circumstance its determination was not difficult at all. It is interesting, however, that on the same lake two Whooper Swans (a fullgrown and an immature specimens) were observed on the very next day. As far as Bewick's Swan is concerned, this is the second known observation of this species in Slovenia in the last 50 years, while Whooper Swan was observed for the first time there.

Borut Štumberger, 62282 Cirkulane 41

Ornitološka opažanja iz osrednje Makedonije

Ornithological observations in Central Macedonia

MILAN VOGRIN

UVOD

Članek prikazuje nekoliko neobičajen zapis o opazovanju ptic. Ptice je namreč opazoval vojak, ki je v tem času služil domovini v naši verjetno ornitološko najbolj pisani republiki – Makedoniji.

OPIS OBRAVNAVANEGA OBMOČJA

Gre za področje, ki se razteza od SZ (Skopje) do SV (Strumica) te republike. Področje bi najlažje omejili z naslednjimi večjimi mesti: Skopje–Kumanovo–Štip–Strumica–Valandovo–Negotino–Titov Veles–Skopje. Tako dobimo nekakšen četverkotnik, ki se z eno stranico naslanja na reko Vardar. Reka Vardar je bila tudi SZ do S meja opisanega področja. Zaradi boljše orientacije in predstave pa bom navedel še posamezne lokalitete, datume opazovanj, skupno število dni opazovanj in kvadrant v UTM mreži 50×50 km.

1. Skopje: vse druge dni (razen julija); EM2

2. Sk. Petrovac–Jurumleri: 18. 12. 88, 4. 2. 89, 15. 2. 89, 10. 5. 89 = 4 dni; EM2

3. Stenkovac: 26., 27. 1. 89, 13. 4. 89; = 3 dni; EM2

4. Batince: 26. 10. 88, 8. 2. 89, 1. 4. 89, 9. 4. 89, 17. 4. 89, 7. 8. do 10. 8. 89 = 8 dni; EM2

5. Šupli kamen: 11. 8. do 22. 8. 89 = 11 dni; EM3

6. Konačke planine: 7. 3. do 11. 3., 22. 5. do 3. 6., 7. 6. do 17. 6., 29. 8. do 4. 9. 89 = 32 dni; EM4/E3

7. Ovče polje (Sv. Nikole–Kadrifakovo): 23. 8. do 27. 8. 89 = 4 dni; EM4

8. Otovica–Vetrsko–jezero Mladost: 14. 2. 89, 9. 9. 89 = 2 dni; EM4

9. Sofilari–Lakavica: 28. 8., 4. 9. do 8. 9. 89 = 5 dni; FM2

10. Strumica–Strumiško jezero: 9. 9. 89 = 1 dan; FL 1

Teren je pretežno hribovit z nadmorsko višino 250–834 m. Večji reki sta Vardar in Pčinja. Področje po vegetaciji sodi v Egejski submediteran. Značilno rastlinstvo za to področje so puhasti hrast, črni gaber, cer, črničevje, zelenika. Gozdovi so degradirani v grmičevje, ki bolj ali manj prehaja v pašnike, ponekod tudi kamnite. Predvsem v dolini reke Vardar uspeva tudi topol. Veliko je tudi vinogradov in napol divjih sadovnjakov. Ponekod (Ovče polje, Konačke planine) se pojavlja travnata stepa.

METODA IN MATERIAL

Opazovanja zadevajo obdobje od 17. 9. 88 do 16. 9. 89, razen meseca julija. Običajno sem opazoval s prostim očesom, večkrat pa sem uporabil tudi vojaški daljnogled 8×30. Nekatero vrsto sem določal tudi po petju.

Kadar določena vrsta ni bila opazovana na vseh lokalitetah, sem zraven dodal tudi lokaliteto in datum, če je bila vrsta opazovana manj kot trikrat. V primeru, ko je bila določena vrsta opazovana v gnezditvenem obdobju, sem pripisal tudi status.

REZULTATI

Tachybaptus ruficollis – mali ponirek je bil opazovan od novembra do januarja v središču Skopja na Vardarju in na Pčinji v decembru. Opazovani do 4 ex.

Phalacrocorax carbo – velikega kormorana sem zasledil 25. 12. 88 (ca. 40 ex) v Skopju, ko so leteli po Vardarju navzgor.

Phalacrocorax pygmeus – pritlikavega kormorana sem na svoje veliko presenečenje zasledil v skopskem živalskem vrtu. Dva (2) mladostna osebka sta 6. 3. posedala na drevju ob manjšem ribniku.

Ardea cinerea – VG, siva čaplja je bila opazovana čez vse leto na večini lokalitet.

Egretta garzetta – mala bela čaplja je bila opazovana na Pčinji pri Šuplem kamnu od 11. 8. do 19. 8. Zasledil sem do 12 ex.

Ciconia ciconia – G, 10. 5. 89 sem JV od Skopja (Sk. Petrovac – Jurumleri) zasledil pet (5) zasedenih gnezd bele štoklje v medsebojni razdalji 30 m. Od tega sta bili dve (2) gnezdi na drevesu, tri (3) pa na električnih drogovich.

Anas platyrhynchos – mlakarico sem zasledil le v avgustu na Pčinji – Šupli kamen.

Anas querquedula – tudi regljo sem zasledil na istem mestu 14. 8. 89 (1).

Pernis apivorus – VG, sršenar je bil opazovan na Konačkih planinah in v Šuplem kamnu.

Neophron percnopterus – G, egiptovski jastreb je bil opazovan na Konačkih planinah in v Batincih 7. 9. 89 (1 ad.). Na Konačkih planinah precej številen in pogost.

Gyps fulvus – G, beloglavi jastreb je bil opazovan na Konačkih planinah, kjer je pogost in številen, ter 27. 8. 89 (2 ad.) v Sv. Nikoli.

Circaetus gallicus – VG, kačar je bil opazovan le na Konačkih planinah, kjer tudi verjetno gnezdi.

Accipiter gentilis G, kragulj je bil opazovan na vseh lokalitetah.

Accipiter nisus – VG, skobec je tukaj precej redka ujeta.

Buteo buteo – VG, navadna kanja je bila opazovana na vseh lokalitetah.

Aquila species – orel je bil opazovan 22. 5. 89 (1) na Konačkih planinah.

Falco naumanni – G, 17. 6. 89 sem na Konačkih planinah našel manjšo kolonijo južne postovke s tremi (3) pari. Gnezdišče

je bilo na skalni polici v strmi steni na višini ca. 35 m.

Falco tinnunculus – G, navadna postovka je običajna in pogosta vrsta.

Falco vespertinus – MG, rdečenoga postovka je bila opazovana 22. 5. (samica) na Konačkih planinah.

Falco subbuteo – G, škrijančar je bil opazovan na vseh lokalitetah od aprila do avgusta.

Perdix perdix – G, jerebica je bila opazovana v Batincih in Ovčem polju.

Coturnix coturnix – prepelica se je oglašala v Šuplem kamnu v avgustu.

Gallinula chloropus – G, 16. 8. 89 je bila ob Pčinji (Šupli kamen) v manjšem močvirju opazovana mladostna zelenonoga tukalica.

Charadrius dubius – mali deževnik je bil opazovan v avgustu na prodiščih Pčinje.

Charadrius alexandrius – beločeli deževnik je bil opazovan na istem mestu 12. 8. 89 (1).

Scolopax rusticola – sloka je bila zabeležena le 7. 11. 88 (1), ko sem jo splasil z vlažnega travnika v skopski kasarni.

Tringa totanus – rdečenogi martinec je bil zabeležen 13. 8. 89 (1) ob Pčinji v Šuplem kamnu.

Tringa nebularia – zelenonogi martinec je bil opazovan 11. in 18. 8., obakrat po en (1) osebek ob Pčinji.

Tringa ochropus – pikasti martinec je bil zabeležen v decembru 88 na Pčinji (2 ex.) pri Donjih Konjarjih, kjer je prezimoval, in v avgustu pri Šuplem kamnu.

Tringa hypoleucos – mali martinec se je zadrževal v avgustu na Pčinji, ter 10. 9. (1) v Batincih.

Larus ridibundus – rečni galeb je bil opažen v novembru 88 v Skopju (1 ex. – 1 juv.) in avgusta na Pčinji (3 juv.).

Larus canus – sivi galeb je bil opazovan 6. 11. 88 (2 ad.) in 9. 1. 89 (2 juv.) obakrat v Skopju.

Columba palumbus – G, opazovan na

vseh lokalitetah. 17. 8. 89 najdeno gnezdo z lupinami – Šupli kamen.

Streptopelia decaocto – G, turška grlica je pogosta vrsta. 23. 4. in 5. 8. 89 najdeni gnezdi v Skopju.

Streptopelia turtur – G, divja grlica je bila opazovana na vseh mestih.

Cuculus canorus – G, kukavičino zvonko oglašanje sem slišal na vseh mestih.

Otus scops – G, velikega skovika sem prvič slišal 1. 4., potem se je oglašal vse do septembra. Slišal sem do tri (3) osebke hkrati. Razen v Skopju sem ga 10. 9. (1 ex.) zasledil tudi v Batincih.

Athene noctua – G, čuk, slišal sem ga na vseh mestih in čez vse leto, tudi do tri (3) osebke hkrati.

Caprimulgus europaeus – navadno podhujko sem opazoval le 18. 8. (1 ex.) pri Šuplem kamnu.

Apus apus – G, črni hudournik je bil opazovan na vseh lokalitetah.

Alcedo atthis – vodomec je bil opazovan v decembru 88 na Pčinji (Donje Konjare) in v avgustu, prav tako na Pčinji v Šuplem kamnu.

Merops apiaster G, čebelar je bil opazovan od maja do avgusta, in to celo v centru Skopja. V avgustu sem večkrat videl jate s ca. 100 ex. 30. 5. 89 sem na Konačkih planinah opazoval par pri kopanju rova. Naslednji dan je bil rov dolg 30 cm. 23. 8. 89 pa sem pri kraju Sv. Nikole naletel na čudovit prizor. Našel sem namreč steno, visoko ca. 10 m, na njej pa naštel 180 letos uporabljenih rofov, poleg tega pa še ca. 100 nezasedenih. 17. 8. 89 pa sem na Pčinji (Šupli kamen) opazoval, kako nekateri še krmijo nespeljane mladiče.

Coracias garrulus – G, zlatovranka je bila opazovana od maja do avgusta na večini omenjenih lokalitet. Na Konačkih planinah, kjer ni primernih dupel, prav tako pa ne zgradb za gnezdenje, verjetno gnezdi v opuščeni rovi čebelarja.

Upupa epops – G, smrdokavra je bila

opazovana od aprila do avgusta, tudi v središču Skopja. Na Konačkih planinah sem opazil, da gnezdi v opuščeni rovi čebelarja. 8. 6. 89 sem opazil, kako je ena priletela do rova in po krajšem opreznju smuknila vanj.

Yinx torquilla – vijeglavko sem zasledil le 13. 8. 89 (1) v Šuplem kamnu.

Picus canus – siva žolna je bila opazovana le v Skopju, in to le jeseni 88.

Picus viridis – G, zelena žolna je bila zabeležena na vseh mestih. 23. 8. 89 v Šuplem kamnu; opazovana odrasla s 3 mladiči.

Dendrocopos major – VG, veliki detel, viden le poredkoma v Batincih, Skopju in Lakavici.

Dendrocopos syriacus – G, sirski detel je bolj pogost kot veliki. Opazovan na vseh mestih. 3. 7. 89 v Skopju najdeno zasedeno duplo.

Calandrella brachydactyla – VG, kratkoprstega škranca sem opazoval 13. 4. 89 v Stenkovcu v pustem, skoraj puščavskem svetu, ko je pel.

Galerida cristata – G, čopasti škranec je na vseh mestih pogost, tudi v središču Skopja. Še številčnejši postane v zimskem času.

Alauda arvensis – poljski škranec je bil opazovan le 11. 3. 89 (ca. 13) v kraju Krivolak (Konačke planine).

Hirundo rustica – G, kmečka lastovka je bila opazovana na vseh mestih.

Hirundo daurica – G, rdeča lastovka je bila opazovana na vseh lokalitetah, je precej številna. 24. 5. 89 na Konačkih planinah pod mostom najdena tri (3) gnezda.

Riparia riparia – breguljko sem zasledil le 17. 8. 89 (1) pri Šuplem kamnu.

Delichon urbica – mestna lastovka je pogosta ob naseljih.

Anthus campestris – G, rjavo cipo sem zasledil 16. 6. 89 ob njenem območnem spreletavanju s petjem – Konačke planine.

Anthus pratensis – mala cipa je bila opazovana 1. 11. 88 (2 ex.) v Skopju.

Motacilla alba – G, bela pastirica je bila opazovana na vseh mestih čez vse leto.

Motacilla cinerea – sivo pastirico sem opazoval od decembra do februarja v Skopju.

Motacilla flava – rumeno pastirico sem opazoval oktobra 88 v Skopju in v avgustu 89 na Pčinji (Šupli kamen).

Troglodytes troglodytes – stržek je bil opazovan decembra 88 ob Pčinji (Donje Konjare), prav tako v Skopju, oktobra 88 pa še v Batincih.

Erithacus rubecula – G, taščico sem zasledil skoraj na vseh mestih.

Luscinia megarhynchos – G, malega slavca sem slišal od aprila do avgusta na vseh mestih.

Phoenicurus ochrurus – G, šmarnico sem zasledil povsod, in to čez vse leto.

Saxicola torquata – prosnika sem opazoval le 10. 3. (samec) Konačke planine in 4. 9. (1) Baltalija.

Oenanthe oenanthe – navadnega kupčarja sem opazoval 13. 4. (samec) v Stenkovcu in v avgustu v Šuplem kamnu.

Oenanthe hispanica – G, španski kupčar je precej pogost na Konačkih planinah, kjer sem ga tudi opazoval, in to v maju, juniju in septembru.

Oenanthe pleschanka – VG, črnomoškega kupčarja sem evidentiral dvakrat, in to 29. 5. 89 (samec) in 2. 9. 89 (samec), obakrat na Konačkih planinah.

Turdus merula – G, opazovan povsod. 26. 5. najdeno gnezdo z jajci (Konačke planine).

Turdus pilaris – brinovka je bila opazovana v Skopju od novembra do februarja.

Turdus viscivorus – cararja sem opazoval 27. 11. 88 (5 ex.) v Skopju in v decembru istega leta v Donjih Konjarih.

Acrocephalus schoenobenus – bičja trstnica je bila opazovana avgusta 89 v Šuplem kamnu.

Hippolais pallida – MG, palminega vrtnika sem poslušal od 24. do 27. 4. 89 v Skopju.

Sylvia cantillans – G, taščično penico sem zasledil le na Konačkih planinah, kjer tudi množično gnezdi. 8. 6. sem našel gnezdo v delu.

Sylvia curruca – mlinarček je bil opazovan v avgustu ob Pčinji.

Sylvia communis – G, opazovana na vseh mestih, 10. 6. na Konačkih planinah videna s hrano v kljunu.

Sylvia atricapilla – G, črnoglavko sem zasledil na vseh mestih.

Phylloscopus sibilatrix – grmovščica je bila številčna v avgustu in septembru.

Phylloscopus collybita – vrbjo listnico sem opazoval v jesenskem in zimskem času v Skopju.

Phylloscopus trochilus – kovačka sem bil zasledil v avgustu.

Muscicapa striata – sivega muharja sem zabeležil septembra v Skopju, Šuplem kamnu in na Konačkih planinah.

Ficedula species – muharja sem opazoval 11. 9. 89 v Skopju.

Aegithalos caudatus – G, dolgorepko sem zabeležil na vseh mestih.

Parus caeruleus – G, za plavčka velja enako kot za dolgorepko.

Parus major – G, velika sinica je pogosta vrsta, zabeležena na vseh mestih.

Sitta europea – VG, brgleza sem opazoval v Šuplem kamnu, Skopju in pri kraju Sofilari.

Oriolus oriolus – G, kobilar je bil opazovan povsod tam, kjer so bili sadovnjaki.

Lanius collurio – G, rjavega srakoperja sem zabeležil na vseh mestih, 13. 8. pa sem na Konačkih planinah opazoval mladostni osebek.

Lanius minor – G, črnočelega srakoperja sem opazoval na Konačkih planinah, kjer sem 8. 6. našel gnezdo v delu.

Lanius senator – VG, rjavoglavega srakoperja sem evidentiral v maju in septembru na Konačkih planinah.

Garrulus glandarius – G, šoja je pogosta na vseh lokalitetah.

Pica pica – G, kot za šojjo velja tudi za srako.

Corvus monedula – G, kavka je najbolj pogosta v Skopju, kjer sem 5. 8. 89 opazoval operjenega mladiča. 25. 12. 88 in 25. 2. 89 najdena kadavra. Prav tako opazovanih več delnih albinov.

Corvus frugilegus G, poljska vrana je bila 12. 1. v Skopju opazovana pri svatbenem vedenju. Opazovanih več delnih albinov.

Corvus cornix – G, siva vrana je pogosta na vseh mestih. 6. 2. 89 najden kadaver.

Corvus corax – krokarja sem opazoval 15. 12. 88 (3 ex.) v Dolnih Konjarjih.

Sturnus vulgaris – G, škorec je bil zabeležen na vseh mestih. Gnezdi tudi pod strešniki, kot pri nas vrabci.

Sturnus roseus – MG, rožastega škorca sem opazoval 29. 5. na Konačkih planinah, Krivolaku, Pepelištu. Zasledil sem več jat s po ca. 50 ex.

Passer domesticus – G, domači vrabec je pogosta vrsta. V Skopju sem videl nekatere primerke, ki so imeli temne lise, potekajoče s prsi na boke, podobno kot pri travniškem vrabcu *Passer hispaniolensis*. Vendar ti niso imeli rjavega temena, temveč sivega.

Passer montanus – G, poljski vrabec je pogosta vrsta.

Fringilla coelebs – G, ščinkavec je bil opažen na vseh lokalitetah.

Fringilla montifringilla – pinožo sem zasledil decembra in januarja v Skopju.

Serinus serinus – G, grilček je bil pogost na vseh mestih, tudi pozimi.

Chloris chloris – G, zelenec je bil najštevilnejši po parkih in sadovnjakih.

Carduelis carduelis – G, tudi lišček je pogosta vrsta.

Spinus spinus – čička sem opazoval od decembra do februarja v Skopju.

Acanthis cannabina – G, repnika sem opazoval predvsem na kultiviranih površinah.

Acanthis flammea – brezovčke sem opazoval le 8. 11. (5 ex.) v Skopju.

Coccothraustes coccothraustes – G, dlesk je bil opazovan na vseh lokalitetah.

Emberiza calandra – G, veliki strnad je dokaj pogost. 8. 6. sem ga na Konačkih planinah opazoval s hrano v kljunu.

Emberiza citrinella – G, opazovan skoraj povsod čez vse leto.

Emberiza cirrus – plotnega strnada sem zabeležil 24. 12. 88 (samec) in 8. 2. 89 (2 samca), obakrat v Skopju.

Emberiza cia – skalnega strnada sem zasledil 15. 12. 88 (3) pri Donjih Konjarjih.

Emberiza hortulana – G, vrtnega strnada sem zasledil 26. 5. 89, ko je samec pel – Konačke planine.

Emberiza melanocephala – G, črnoglavega strnada sem opazoval in poslušal na Konačkih planinah.

Legenda kratic (Key):

G = gnezdilka (breeder)

VG = verjetna gnezdilka (probable breeder)

MG = možna gnezdilka (possible breeder)

RAZPRAVA

V letu dni od 17. 9. 1988 do 16. 9. 1989 je bilo na obravnavanem delu zabeleženih 114 vrst, predstavnika dveh rodov nista bila specificirana. Od tega je bilo odkritih 72 gnezdilcev vseh treh stopenj verjetnosti gnezdenja: možnih, verjetnih in potrjenih. Število vrst in pa število gnezdilcev bi bilo nedvomno še večje, če bi pri opazovanju imel proste roke, saj je obravnavani del izredno pester in zanimiv. To velja še posebno za manj dostopne kraje, kot na primer za Konačke planine, kjer je eden največjih vojaških poligonov v Evropi in zato civilistom nedostopen. Tako ni čudno, da sem tu odkril tudi črnomskega kupčarja *Oenanthe pleschanka*, ki tu verjetno tudi gnezdi, čeprav sploh ni zajet v Katalogu faune Jugoslavije (Matvejev, Vasič 1973).

Pozornosti vreden je tudi podatek o rožastem škorcu *Sturnus roseus*, ki je bil opazovan 29. 5. v večjem številu, še posebej, ker je bil v tem času opazovan tudi ob črnogorski obali in gre verjetno za invazijo širšega tipa (Axell 1989).

LITERATURA

AXELL HERBERT (1989): Invazija rožastega škorca *Sturnus roseus* v Črnogorsko primorje. *Acrocephalus* 10, 1989, št. 41-42.

LIMBRUNNER ALFRED (1988): Mazedonien für Ornithologen. *Ornithologische Mitteilungen* 1988, Nr. 5, 6.

MATVEJEV, S. D., V. V. VASIĆ (1973): *Catalogus faunae Jugoslaviae IV/3. Aves.* SAZU, Ljubljana.

MATVEJEV, S. D., I. S. Puncer (1989): *Karta bioma, Predeli Jugoslavije i njihova zaštita*, PMB, Beograd.

POVZETEK

Med enoletnimi (od 17. 9. 1988 do 16. 9. 1989) ornitološkimi opazovanji vojaka v osrednji Makedoniji od Kumanovega na severu do Strumice na jugu, vzhodno od reke Vardar, je bilo evidentiranih 114 vrst. Posebej velja omeniti: pritlikavega

kormorana, opazovanega v živalskem vrtu v Skopju, invazijo rožastih škorcev, ki se časovno ujema z že opisano invazijo v Črni gori (glej *Acrocephalus* št. 41-42), in kajpak odkritje črnomoškega kupčarja, ki je po znanih podatkih nova verjetna gnezdilka Makedonije. Na Konečkih planinah je bil opazovan samec 29. 5. 1989 in 2. 9. 1989.

SUMMARY

During a year long ornithological observations (from September 17th, 1988 to September 16th, 1989) by a non-professional soldier in the Central Macedonia, in the area spreading from Kumanovo in the north to Strumica in the south and east of the Vardar River, 114 different species were registered. A special attention, however, should be given to Pygmy Cormorant observed at the Skopje Zoo, to the invasion of Rose-coloured Starlings that coincides with the already described invasion in Montenegro (see *Acrocephalus* No. 41-42), and of course to the discovery of Pied Wheatear which is, according to all the available data, a new probable breeder in Macedonia; at Konečke Planine a male was observed on May 29th and September 2nd 1989.

Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas

Strogo zaupno!
Top secret!

Prikaz dinamike preleta ptic selivk na Sorškem polju

Passage dynamics of migratory birds at Sorško polje

TOMI TRILAR

UVOD

Selitev ptic že od nekdaj privlači ljudi. Laično si selitev predstavljamo kot selečo se jato visoko na nebu. Ta predstava vsebuje dve značilni, vendar ne tipični prvini selitve: prelet in množičnost. Vendar ptice ne letijo brez prestanka od kraja gnezdenja do kraja prezimovanja jeseni oziroma v obrnjeni smeri spomladi, temveč se jeseni dlje kot spomladi zadržujejo na vmesnih počivališčih. Spremljanje selitve temelji ravno na takih postankih, ne pa na preletu v dobesednem pomenu besede. (Le specialne metode za spremljanje selitve, npr. radar, omogočajo zasledovanje dejanskega preleta.) Na selitev in hitrost preleta oziroma čas zadrževanja na vmesnih počivališčih vplivajo meteorološke razmere: predvsem temperatura, veter, zračni tlak in seveda padavine. Tako je na vseh vmesnih počivališčih opaziti največ ptic selivk ravno ob slabem vremenu. Zaželeno je imeti splošen pregled meteoroloških razmer v noči pred opazovanjem tako z mesta opazovanja kot tudi s področja, s katerega predpostavljamo, da so ptice priletele.

Eno takih vmesnih počivališč je tudi Sorško polje, ki je spomladi s svojo lego ob vznožju Alp zadnje počivališče, na katerem si ptice naberejo moči pred odločilnim poletom čez mogočen masiv Alp, ki jih še loči od gnezdišča.

OPIS PODROČJA

Sorško polje leži med Kranjem, Škofjo Loko in Medvodami. V obliki trikotnika se razprostira med znožjem Križnogorskega in Polhograjskega hribovja ter globoko debrijo reke Save; čez njo se nadaljuje v Kranjsko ravnino (Planina 1962).

Pri opazovanju preleta ptic selivk sem se omejil na severni del Sorškega polja. Področje, kjer sem opazoval, bi lahko okvirno omejili z železniško progo Kranj-Ljubljana, cestama Kranj-Škofja Loka in Kranj-Ljubljana ter cesto, ki vodi iz Spodnjih Bitenj do železniške proge (do nekdanje železniške postaje Žabnica) (slika 1).

To področje je v glavnem kulturna krajina z njivami in travniki. Na samem polju stoji sem in tja kako drevo velikega jesena *Fraxinus excelsior* ali lipe *Tilia sp.* Ob vasi Bitnje je pas sadovnjakov in kozolcev. Ob železniški progi se vleče pas grmovja, ki se ob cesti Kranj-Ljubljana nadaljuje v hrastov gozdič *Quercus robur*. Kot osamljen otok pa stoji v Zgornjih Bitnjah pokopališče s klesano *Thuja sp.* živo mejo, okrasnim drevjem in grmovjem.

Omeniti bi veljalo še dve luži (občasni vodni površini), ki sta bili na z močo ne preskopo pomlad 1986 večidel polni.

METODIKA

Skoraj vse dobro gibljive skupine kopenskih živali (ptice, kobilice, metulji...) preučujemo z metodo transekta. Obstajajo mnoge modifikacije prastare metode, še posebej glede na razvoj transportnih sredstev (kolo, avtomobil, helikopter...). Zaradi dobre preglednosti opazovanega področja, saj do konca maja rastoče poljščine še ne zmanjšujejo preglednosti terena, sem se odločil, da terensko delo opravim s kolesom. Med počasno vožnjo s kolesom je mogoče registrirati (tako videti kot slišati) vse vrste ptic, ki se trenutno zadržujejo na opazovanem področju. Determinacija ptice do vrste često zahteva zaustavljanje in upo-

rabo daljnogleda. Uporabljal sem ruski daljnogled BPC 7×50 mm.

Dokler je na Sorškem polju ležal sneg, sem kolesaril in opazoval s cest, ki obkrožajo polje, in se od pokopališča v Zgornjih Bitnjah odpravil peš v notranjost polja, tako da so bili transekti dolgi okrog 6 kilometrov. V tem času se je večina ptic zadrževala na kopnih pasovih ob cestah, kjer so se prehranjevale.

Kasneje, ko se je snežna odeja dovolj stanjšala, da me ni ovirala pri kolesarjenju po kolovozih na polju, pa so bili transekti dolgi okrog 10 kilometrov. Opazoval sem vedno v dopoldanskem času in se na terenu zadrževal od 3 do 5 ur, odvisno pač od števila ptic. Vsakič sem obiskal vse že omenjene habitate (glej opis področja).

Vpliv meteoroloških razmer na selitev ptic je najlažje prikazati, če se podatki uredijo v obliki grafikona, ki vzporedno prikazuje intenziteto selitve in spremembe meteoroloških razmer. Tako sem v tabeli 2 grafičnemu prikazu intenzitete selitve ptic dodal še grafični prikaz smeri in jakosti vetra ter meteorološke podatke: smer in jakost vetra, zračni tlak, debelino snežne odeje, temperaturo in trajanje meteoroloških pojavov.

REZULTATI IN DISKUSIJA

REZULTATI

V 33 dneh, kolikor sem jih spomladi 1986 prebil na terenu na Sorškem polju, sem opazoval 36 vrst ptic selivk. Pregled opazovanja ptic selivk je prikazan po datumih opazovanj v tabeli 1.

UPORABLJENI PODATKI

Podatki opazovanj iz prejšnjih let kažejo, da se prelet ptic selivk na Sorškem polju prične konec februarja ali v začetku marca, odvisno pač od meteoroloških razmer, ko

se stalnicam [jerebica *Perdix perdix*, poljski vrabec *Passer montanus*, sraka *Pica pica*, siva vrana *Corvus cornix*] in zimskim gostom [kanja *Buteo buteo* . . .] pridružijo prve selivke. V letu 1986 se je 6. marca prva med selivkami prikazala bela pastirica *Motacilla alba*, kar je pomenilo začetek selitve.

Število preletnih vrst (skupaj s selečimi se gnezdilkami) se nato povečuje do sredine marca, ko prelet ptic selivk doseže višek, ki traja nekako do konca aprila. V letu 1986 je višek selitve (po številu vrst) trajal od 26. marca do 20. aprila.

Nekako sredi maja, ko čez Sorško polje preletijo še zadnji lunji *Circus sp.*, se selitev zaključi in število ptic selivk se ustali na gnezdečih vrstah. V letu 1986 je bil zadnji preletni gost rjavi lunj *Cyrcus aeroginosus* opazovan 18. maja, ko se je prvič to leto prikazala tudi prepelica *Coturnix coturnix*, sicer gnezdilka tega področja.

DISKUSIJA

Oglejmo si podrobneje začetek selitve na Sorškem polju spomladi 1986. Selitev se je začela 6. marca, ko sem kot prvo selivko opazoval 1 osebek bele pastirice *Motacilla alba*. Belo pastirico je bilo opaziti po daljšem obdobju sneženja, ki ga je spremljal veter s smerjo nasprotno smeri selitve (glej tabelo 2). 3. marca je pihal veter proti jugozahodu s hitrostjo 2 m/s, 4. marca pa 6 m/s. 5. marca se vreme postopno izboljšuje, veter pa je pihal proti vzhodu (4 m/s). Meglena noč in dopoldan 6. marca se nadaljuje v jasno in sončno popoldne, veter pa je s 6 m/s pihal proti severovzhodu (torej v smeri selitve). Belo pastirico *Motacilla alba* sem najprej slišal in nato opazoval v meglenem zgodnjem jutru. Sledi dvodnevno poslabšanje z dežjem in severozahodnim vetrom (od 2 do 4 m/s). Ko sem bil 8. marca ponovno na terenu, so se bele pastirice oglašale tako rekoč z vsake strehe. Opazoval sem še več manjših jat škorcev *Sturnus vulgaris* in jato

Tabela 1. Ptice, opazovane na Sorškem polju spomladi 1986
Table 1. Birds observed at Sorško Polje in spring 1986

x – datum, ko je bila vrsta opazovana

Vrsta	Datumi opazovanj																																
	MAREC							APRIL							MAJ							JUNIJ											
	3.	6.	8.	16.	20.	21.	23.	24.	26.	28.	31	3.	4.	8.	13.	14.	20.	23.	25.	27.	2.	3.	4.	6.	7.	11.	18.	25.	1.	6.	7.	9.	11.
BELA PASTIRICA <i>Motacilla alba</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ŠČINKAVEC <i>Fringilla coelebs</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x																							
RUMENI STRNAD <i>Emberiza citrinella</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
ŠKOREC <i>Sturnus vulgaris</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
POLJSKI ŠKRJANEC <i>Alauda arvensis</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
ČOPASTI ŠKRJANEC <i>Galerida cristata</i>	x										x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
PROSNIK <i>Saxicola torquata</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x																				
BRINOVKA <i>Turdus pilaris</i>	x										x			x	x																		
ŠMARNICA <i>Phoenicurus ochruros</i>	x										x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
PRIBA <i>Vanellus vanellus</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
PLAŠICA <i>Remiz perdulinus</i>	x																																
KUPČAR <i>Oenanthe oenanthe</i>	x										x	x																					
TAŠČICA <i>Eritacus rubecula</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
ČIKOVČ <i>Turdus philomelos</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
PINOŽA <i>Fringilla montifringilla</i>	x																																
VINSKI DROZG <i>Turdus iliacus</i>	x										x																						
CIPA <i>Anthus sp.</i>	x																																
GRIVAR <i>Columba palumbus</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	

ščinkavcev *Fringilla coelebs*, ki se ji je pri hranjenju na koprini ob robu ceste pridružil rumeni strnad *Emberiza citrinella*.

Tudi med viškom preleta ptic selivk vidimo, da se največje število vrst pojavlja ob slabem vremenu. Po treh deževnih dneh je bilo na Sorškem polju 31. marca opazovanih 15 vrst ptic selivk (glej tabelo 1 in 2). Razjasnitve dva dni kasneje povzročijo zmanjšanje števila opazovanih vrst: 3. in 4. aprila na 12 vrst ptic selivk. Tudi naslednja dva vrhova v številu vrst (15 vrst), 13. in 14. april ter 20. april, sledita daljšim obdobjem slabega vremena; žal pa med njima nisem bil na terenu. Še posebej je zanimiv vrh v številu vrst 13. in 14. aprila, ker sledi dvema dnevoma obilnega sneženja. 13. aprila, ko je sneženje ponehovalo, je pihal veter proti jugozahodu (obratno od smeri selitve) s hitrostjo 12 m/s. S tem lahko pojasnimo tako številčno in tudi masovno zadrževanje ptic selivk na Sorškem polju v teh dveh dneh.

Kazalo bi se nekoliko pomuditi še pri pregledu selitve posameznih vrst, saj podatki o opazovanju nekaterih vrst pomenijo favnistično zanimivost tako za Sorško polje kot tudi za Slovenijo. Najprej zbudijo pozornost za Sorško polje redkejši preletniki: plašica *Remiz pendulinus*, pikasti martinec *Tringa ochropus*, skalni strnad *Emberiza cia*, golob duplar *Columba oenas*, navadna prosenka *Pluvialis apricaria apricaria* in rumena pastirica *Motacilla flava*. Tri plašice sem opazoval pri prehranjevanju na cvetoči trepetliki *Populus tremula* v grmišču pri vasi Zgornje Bitnje. Tudi pikasti martinec in skalni strnad sta bila opazovana v Zgornjih Bitnjah, in sicer 13. aprila po dvodnevem sneženju. Pikasti martinec se je prehranjeval ob luži, samec skalnega strnada pa je pobiral semena trav pod kozolcem. Navadna prosenka se je 23. aprila in 25. maja zadrževala na njivi kmetijske zadruge. Na istem mestu se je od 3. do 8. aprila zadrževala tudi jata togotnikov *Philomachus pugnax*, sicer običajnih preletnih gostov na

Sorškem polju. V jati je bilo 7 samic in 2 samca, kar je zelo nenavadno, saj se samci togotnikov selijo običajno pred samicami in jih zaradi hitrosti preleta ni opaziti na vmesnih počivališčih. Po dva goloba duplarja sta bila na Sorškem polju opazovana 20., 25. in 27. aprila ter 7. maja. Pet rumenih pastiric *Motacilla flava* pa sem opazoval 4. maja na krompirišču v bližini pokopališča v Zgornjih Bitnjah.

Od sredine marca do začetka aprila je bil za selitev značilen izredno številčen prelet ščinkavca *Fringilla coelebs* – od 8. do 31. marca; prosnika *Saxicola torquata* – od 16. marca do 8. aprila; in taščice *Erithacus rubecula*, ki se je čez Sorško polje selila od 21. marca do 13. aprila. Medtem ko se je ščinkavec pojavljal v jatah, sta se obe drugi vrsti selili posamezno: prosnik na odprtih površinah, taščica pa v grmiščih, sadovnjakih in po kozolcih.

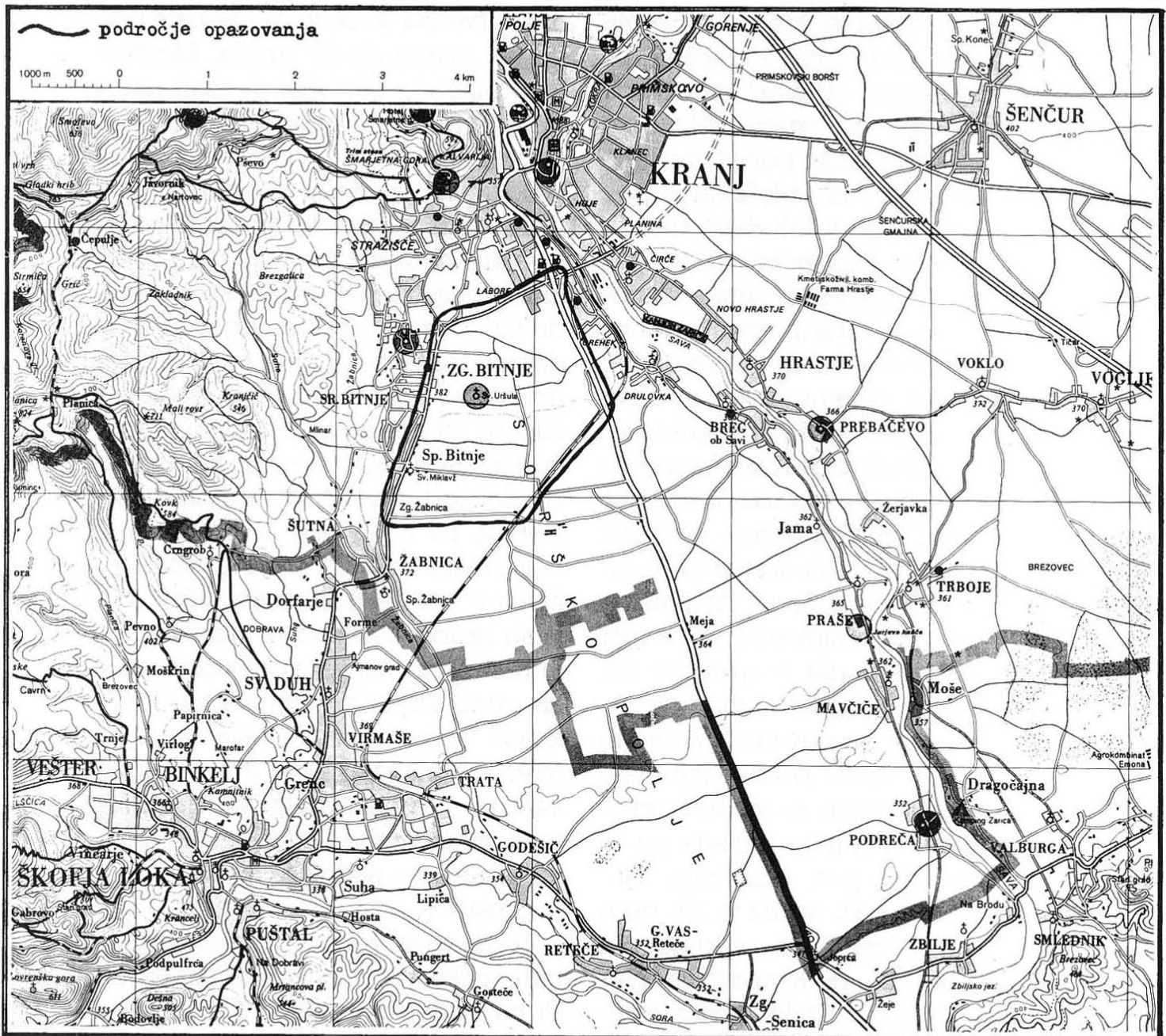
Posebna zanimivost je spomladansko pojavljanje drozgov (rod *Turdus*) z vsemi petimi pri nas pojavljajočimi se vrstami. Vinski drozg *Turdus iliacus*, sicer pri nas med drozgi redkejši preletnik, se je prikazoval praviloma med obdobji slabega vremena; tako je bil opazovan 26. in 31. marca ter 20. aprila. Brinovka *Turdus pilaris* je stalen zimski gost v naših sadovnjakih, zadnje desetletje pa v Sloveniji tudi gnezdi (Gregori 1977, Geister 1980). Med spomladansko selitvijo v letu 1986 se je pojavljala v mešanih jatah skupaj s cikovtom *Turdus philomelos* in cararjem *Turdus viscivorus* ob lužah in na zamočvirjenih travnikih na obrobju Sorškega polja. Omeniti velja še zadrževanje dveh jat komatarjev *Turdus torquatus*, od katerih je vsaka štela okrog 60 osebkov, med sneženjem in po njem 13. in 14. aprila na lužah in v sadovnjakih Zgornjega Bitnja in Stražišča.

Med opazovanimi pticami selivkami so tudi nekatere gnezdilke tega področja. Priba *Vanellus vanellus* (Trilar 1981, 1983), poljski škrijanec *Alauda arvensis*, čopasti

škrjanec *Galerida cristata*, repaljščica *Saxicola rubetra* in prepelica *Coturnix coturnix* gnezdijo na samem Sorškem polju. Medtem ko bela pastirica *Motacilla alba* in šmarnica *Phoenicurus ochruros* gnezdita pod strešniki kozolcev, gnezdi navadna postovka *Falco tinnunculus* v zvoniku cerkve (Sveta Uršula). Škorec *Sturnus vulgaris*, rumeni strnad *Emberiza citrinella*, golob grivar *Columba palumbus* in kmečka lastovka *Hirundo rustica* pa se prihajajo med gnezditvijo na ta predel Sorškega polja prehranjevat.

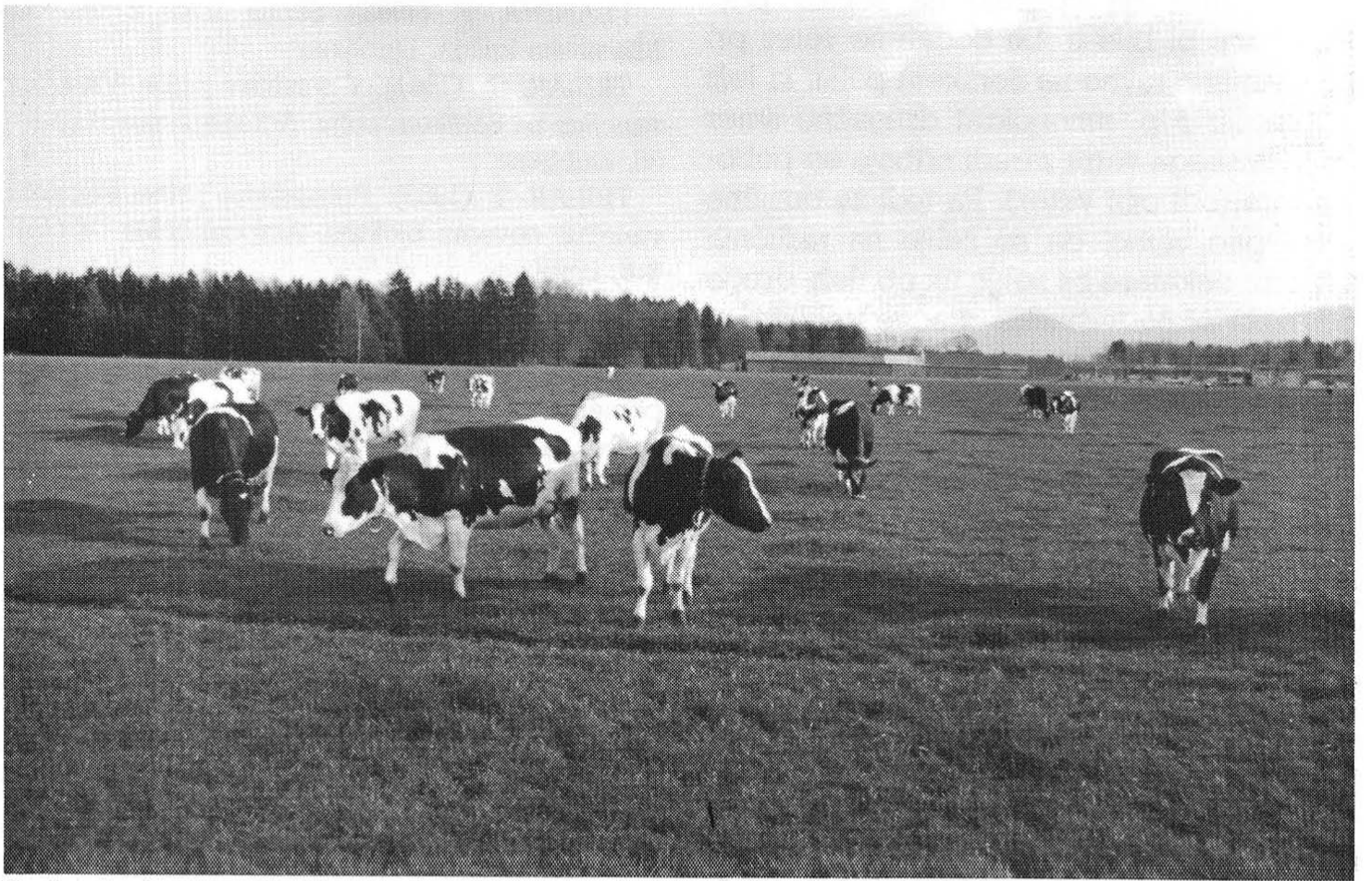
Ptice selivke se na vmesnih počivališčih zadržujejo zaradi prehranjevanja med seli-

tvijo ali neugodnih meteoroloških razmer, bodisi močnega nasprotnega vetra, bodisi slabega vremena. Tako je na vmesnih počivališčih, še posebej na takih pred gorskimi pregradami, kot je Sorško polje, opaziti največ ptic ravno ob slabem vremenu. Če je vzrok zadrževanja na vmesnem počivališču prehranjevanje med selitvijo, običajno opazimo nekaj osebkov posameznih vrst, ki so trenutno na vrhuncu selitve. Ob neugodnih vremenskih razmerah, ki onemogočajo nadaljevanje selitve čez gorsko pregrado, se te vrste na vmesnem počivališču pojavljajo masovneje; pridružijo pa se jim tudi posamezni osebki vrst, ki v tem času bodisi

Topografija raziskovalnega področja

Topography of the research area

Krajini Sorškega polja (I. Geister)
Landscapes of Sorško polje (I. Geister)

šele začenjajo, bodisi že končujejo selitev ali pa so redkejši preletniki. Teh vrst ob ugodnih meteoroloških razmerah ne opazimo zaradi manjše pogostosti, selitve prek drugih habitatov ali hitrosti preleta.

Ne gre zanikati, da je fenomen selitve povezan z ekološkimi razmerami. Metoda prikazovanja dinamike preleta ptic selivk nam omogoča, da selitveno možnost postavimo v lokalni ekološki okvir. Z analizo lokalnih meteoroloških razmer v času selitve in primerjavo habitatov, v katerih se selijo posamezne vrste ptic selivk, lahko ločimo skupine ekološko sorodnih ptic med selitvijo. Da pa bo metoda v resnici zaživela, bo treba primerjati rezultate kontinuiranih opazovanj več avtorjev na različnih vmesnih počivališčih nekega področja (npr. Slovenije). Grafikon, ki vzporedno prikazuje intenziteto selitve in spremembe meteoroloških razmer (tabela 2), se približuje idealnemu prikazu lokalnih faktorjev, za katere danes domnevamo, da vplivajo na selitev ptic. Grafikonu bi bilo treba dodati še veter pri tleh, saj ima ravno na Sorškem polju, ki leži ob znožju Alp, mnogokrat drugačno smer od višinskega vetra zaradi odboja od pobočij gora (odbojni veter). Pa tudi za različne vrste ptic vemo, da se selijo na različnih višinah; nekatere se selijo tik ob tleh, druge pa izkoriščajo višinske zračne tokove in tako dobesedno lete na krilih vetra. Za boljše razumevanje vpliva meteoroloških razmer na selitev ptic so potrebni tudi podatki o meteoroloških razmerah pretekle noči (ali celo dne) za področja, s katerih predpostavljamo, da ptice priletijo.

Opisani način obdelave zbranih podatkov se je izkazal kot zelo perspektivna metoda za interpretacijo dinamike preleta ptic selivk na nekem vmesnem počivališču in vpliva meteoroloških pogojev na selitev ptic. Vendar pa podatki posameznega avtorja, pa čeprav gre za še popolnejši pregled celotne sezone selitve nekega vmesnega počivališča, ne zadoščajo za globlji

vpogled v zakonitost selitve ptic. S sodelovanjem več avtorjev, analizo habitatov, v katerih se zadržujejo posamezne vrste med selitvijo in dobrim poznavanjem meteoroloških dogajanj na področju, kjer spremljamo selitev, kot tudi na področjih, s katerih ptice prihajajo, bi dobili dragocene podatke za razumevanje ekologije selitve.

LITERATURA

GEISTER, I. (1980): Ornitološki atlas gnezdil Slovenije 1979–80 in analiza učinkovitosti opazovanja. – *Acrocephalus* I (5): 63–73, Ljubljana.

GREGORI, J. (1977): Vom Bruten der Wacholderdrossel, *Turdus pilaris* L., in Slowenien, Jugoslawien. *Larus* 29–30: 83–88, Zagreb.

MATVEJEV, S. D. (1939): Beleške o proletnoj seobi ptica god. 1938. *Lovac* 1–2: 1–3, Kragujevac.

MATVEJEV, S. D. (1946): Jedan način grafičkog prikazivanja vetra u fenologiji. *Nauka i tehnika* II (9): 760–762, Beograd.

MATVEJEV, S. D., V. F. VASIĆ (1973): *Catalogus Faunae Jugoslaviae. IV/3 Aves. Academia Scientiarum et Artium Slovenica*. Ljubljana.

PLANINA, F. (1962): Škofja Loka z okolico. Mladinska knjiga, Ljubljana.

TRILAR, T. (1981): Gnezditve ptice *Vanellus vanellus* na Sorškem polju. *Acrocephalus* II (8–9): 36, Ljubljana.

TRILAR, T. (1983): Prilaganje ptice *Vanellus vanellus* novemu biotopu. *Acrocephalus* IV (15): 3–6, Ljubljana.

POVZETEK

Sorško polje je s svojo lego ob znožju Alp pomembno vmesno počivališče za ptice, seleče se čez ta predel Slovenije.

1. Spomladi 1986 je bilo v 33 dneh na terenu opazovanih 36 vrst ptic selivk.

2. Selitev se je spomladi 1986 na Sorškem polju začela 6. marca, ko je bila prva med selivkami opazovana bela pastirica *Motacilla alba*.

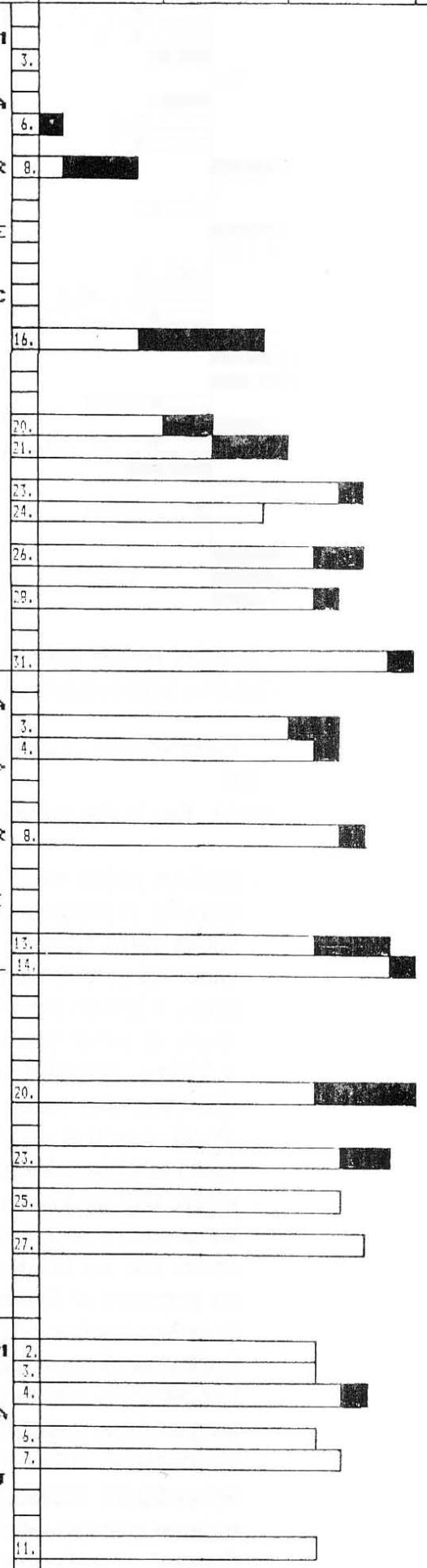
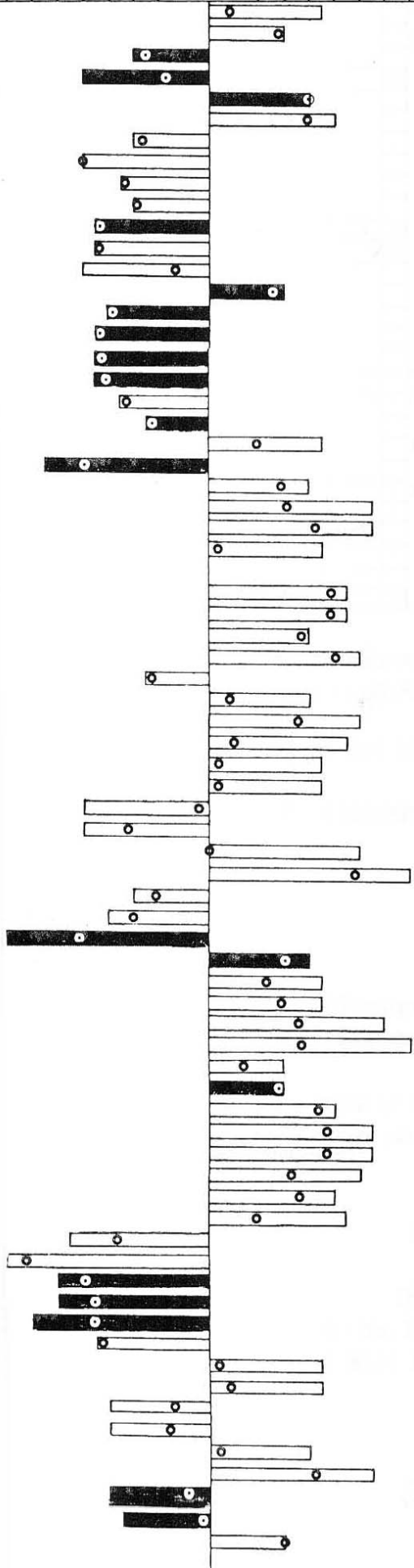
Višek spomladanskega preleta ptic selivk (po številu vrst) čez Sorško polje je bil od 26. marca do 20. aprila. V tem času so bili štirje izraziti vrhovi v številu vrst (26. marec – 14; 31. marec, 13. in 14. april ter 20. april – 15 vrst ptic selivk), ki sledijo obdobjem slabega vremena. Vmes se ob izboljšanju meteoroloških razmer število opazovanih vrst ptic selivk zmanjšuje.

12 10 8 6 4 2 0

A

0 2 4 6 8 10 12

	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
010	05	982	977	29	-7	-4	*	*	*	*			
065	02	964	963	33	-6	2	*	B	B	*			
230	02	967	967	37	-3	5	*	*	*	*			
200	06	967	968	42	-1	4	*	*	*	B			
095	04	970	970	40	-2	8	B	B	B	B			
050	06	970	968	38	-1	6	B	B	B	*			
300	02	969	971	33	1	5	B	*	*	*			
270	06	974	973	30	2	5	*	*	*	*			
275	03	972	972	29	1	10	B	B	B	B			
275	02	973	974	29	2	9	B	B	B	B			
265	05	975	975	28	1	5	B	*	B	B			
280	05	964	973	28	1	4	B	*	*	*			
345	06	972	972	37	1	4	*	*	*	*			
125	02	977	979	35	1	7	*	B	B	B			
260	04	983	982	30	1	7	B	B	B	*			
265	05	980	980	28	2	5	B	B	B	B			
250	05	982	981	24	1	8	B	*	*	*			
215	05	988	978	23	-4	8	*	*	*	*			
235	03	979	979	22	-1	8	B	B	B	B			
250	01	979	977	20	-2	7	B	B	B	*			
025	05	974	973	19	0	7	B	B	B	B			
230	09	979	978	16	-1	9	B	B	B	B			
045	04	975	970	15	-3	7	B	B	B	B			
030	03	966	962	13	0	5	B	B	*	*			
040	09	949	954	10	5	2	*	*	*	*			
005	05	964	965	5	1	8	B	B	*	B			
175	00	973	976	-	0	10	B	*	*	*			
060	07	977	974	-	0	16	*	*	*	*			
060	07	970	970	-	2	14	*	*	*	*			
065	04	967	967	-	3	9	*	*	*	B			
045	08	967	966	-	-1	16	B	B	B	B			
295	01	967	972	-	6	7	*	*	*	B			
010	04	972	971	-	4	12	*	*	*	B			
035	09	967	964	-	2	18	*	*	*	*			
010	07	965	964	-	3	18	*	*	*	*			
005	05	969	968	-	6	14	B	B	B	B			
005	05	971	970	-	5	18	B	B	B	B			
355	06	972	971	-	4	17	B	B	B	B			
320	06	970	966	-	5	21	B	B	B	*			
000	09	962	961	-	6	12	*	*	*	*			
045	12	954	956	-	6	8	*	*	*	*			
315	02	961	964	-	5	6	*	*	*	*			
325	04	963	962	-	0	2	*	*	*	*			
220	17	959	958	-	0	5	*	*	*	*			
130	04	964	964	-	-4	4	B	B	B	B			
030	05	966	966	-	-2	6	B	B	B	*			
040	05	965	965	-	3	8	*	*	*	B			
030	10	965	965	-	4	13	*	*	*	*			
025	12	960	958	-	6	10	B	*	*	*			
025	02	956	955	-	3	11	B	*	*	B			
105	02	964	964	-	0	14	B	*	*	*			
040	06	968	965	-	1	13	*	*	*	*			
045	09	969	970	-	6	10	*	*	*	B			
045	09	971	972	-	9	13	B	B	B	B			
035	08	974	975	-	9	19	B	B	B	B			
045	06	973	972	-	7	22	B	B	B	B			
020	07	969	965	-	7	21	B	B	B	B			
320	07	965	963	-	9	22	B	B	B	*			
275	12	961	964	-	11	15	*	*	*	*			
235	08	963	961	-	10	17	*	*	*	*			
230	08	966	968	-	11	18	*	*	*	B			
220	10	971	971	-	16	23	B	B	B	B			
285	05	971	970	-	14	23	B	B	*	B			
005	05	970	969	-	11	19	B	B	*	B			
010	05	968	967	-	9	26	B	B	B	B			
340	04	968	966	-	10	25	B	B	B	B			
335	04	967	967	-	10	18	B	B	B	*			
005	04	971	972	-	10	18	*	*	*	B			
040	09	972	971	-	11	17	B	*	*	*			
205	04	975	974	-	9	19	B	B	B	B			
185	03	978	977	-	8	19	B	B	B	*			
085	02	977	973	-	12	24	B	*	*	B			
310	00	973	972	13	12	24	B	B	B	B			

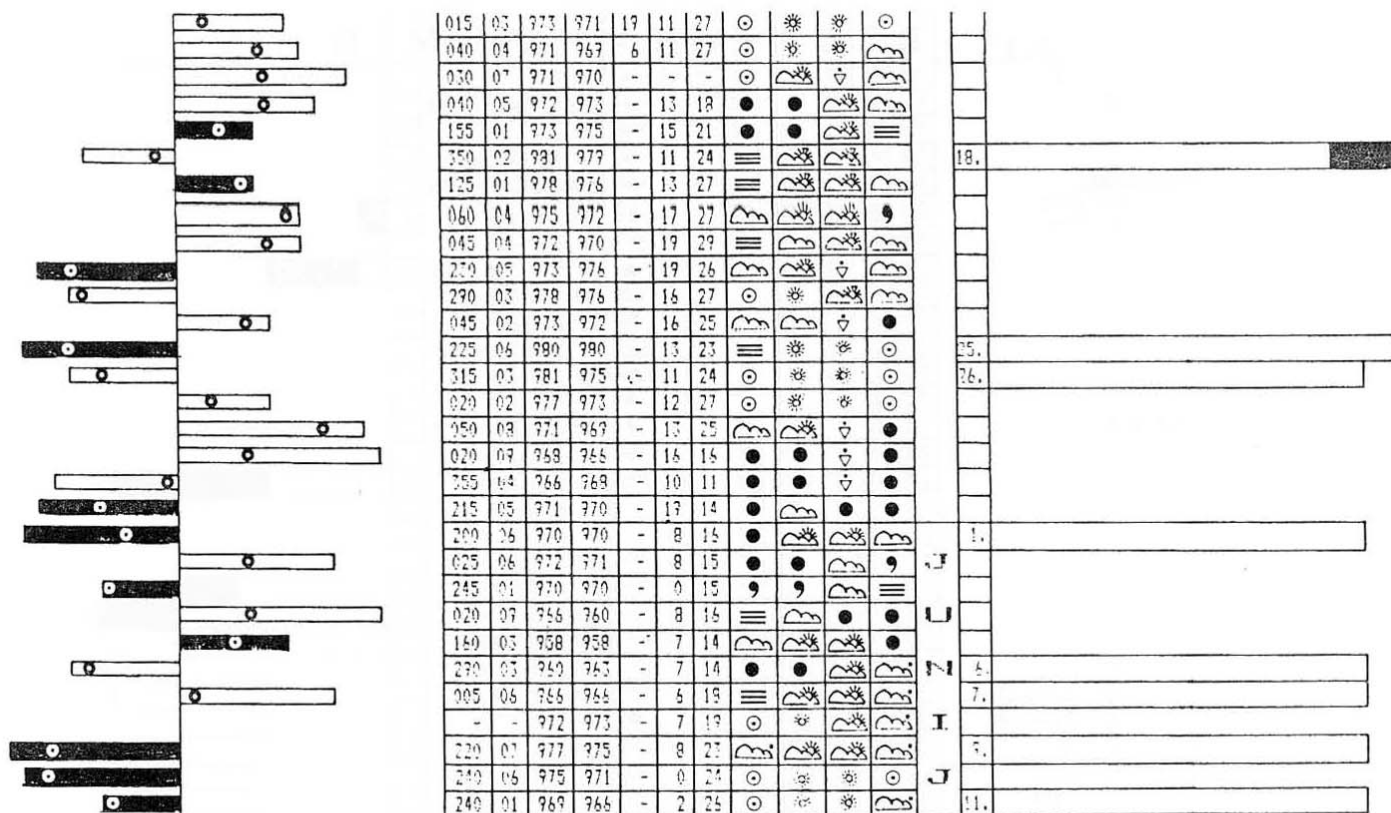

Tabela 2. Grafični prikaz intenzitete selitve ptic na Sorškem polju spomladi 1986
 Table 2. Graphic representation of migration intenseness at Sorško Polje in spring 1986

Tabela 2 – nadaljevanje: Legenda h grafičnemu prikazu intenzitete selitve ptic na Sorškem polju spomladi 1986

Table 2 – contd.: Key to the graphic representation of migration intenseness at Sorško Polje in spring 1986

- A – grafični prikaz smeri in jakosti vetra
 graphic presentation of wind direction and velocity
- B – jakost vetra (m/sek)
 wind velocity (m/sec)
- C – smer, v katero piha veter (odklon od severa v kotnih stopinjah)
 Smer in jakost vetra sta ekstrapolaciji za Ljubljano iz podatkov, merjenih na 850 mB karti v Vidmu, Zagrebu in na Dunaju
 direction into which the wind blows (declination from N in angle degrees)
 Wind direction and velocity are extrapolated for Ljubljana from data gathered on 850 mB chart at Udine, Zagreb and Vienna
- D – zračni tlak na Brniku ob 7. uri (mB)
 air pressure at Brnik (Ljubljana Airport) at 7.00 hrs (mB)
- E – zračni tlak na Brniku ob 14. uri (mB)
 air pressure at Brnik (Ljubljana Airport) at 14.00 hrs (mB)
- F – debelina snežne odeje, merjena v Srednjih Bitnjah ob 14. uri (cm)
 thickness of snow blanket measured at Srednje Bitnje at 14.00 hrs (cm)
- G – temperatura, merjena ob 7. uri v Srednjih Bitnjah (°C)
 temperature measured at 7.00 hrs at Srednje Bitnje (°C)
- H – temperatura, merjena ob 14. uri v Srednjih Bitnjah (°C)
 temperature measured at 14.00 hrs at Srednje Bitnje (°C)
- I, J, K, L – trajanje meteoroloških pojavov
 duration of meteorologic phenomena

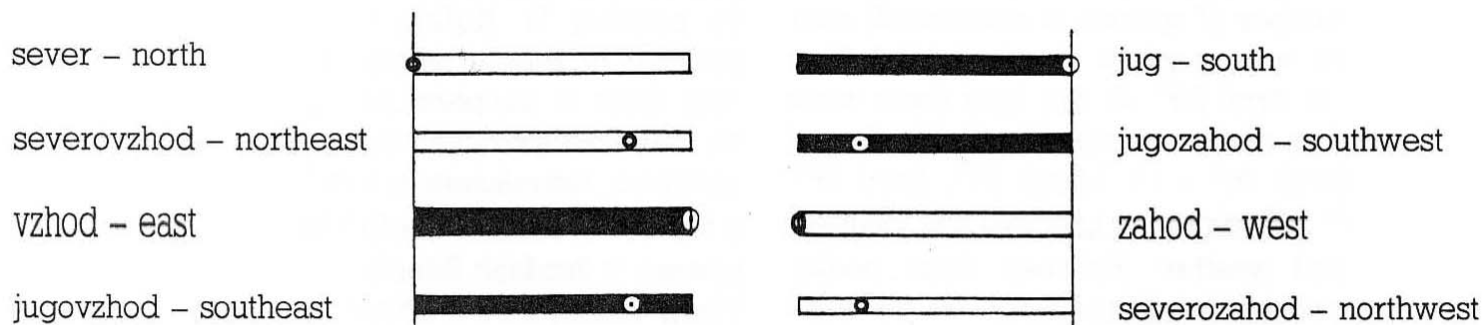
- I – od polnoči do sončnega vzhoda
from midnight to sunrise
- J – od sončnega vzhoda do poldneva
from sunrise to midday
- K – od poldneva do sončnega zahoda
from midday to sunset
- L – od sončnega zahoda do polnoči
from sunset to midnight
 - dežuje
raining
 - rosi
drizzling
 - dež s snegom
sleet
 - sneži
snowing
 - nevihte
thunderstorms
 - megl
foggy
 - sončno (jasno)
sunny (clear)
 - jasno (velja za ponoči)
clear (at night only)
 - pretežno jasno do delno oblačno
predominantly clear with cloudy spells
 - oblačno
cloudy

M – datumi opazovanj
observation dates

N – število vrst selivk
number of migratory species

- vrste, ki so bile tega dne opazovane prvič to leto
species that were on that day observed for the first time in that year
- vrste, ki so bile opazovane že prejšnje dni
species already observed in previous days
- premaknili uro na poletni čas
winter time changed to summer time

B) Označevanje glavnih smeri, v katere piha veter¹
Denotement of main directions into which wind blows

Selitev se je končala 18. maja, ko se je na Sorško polje vrnila še zadnja gnezdilka (prepelica – *Coturnix coturnix*) in je bil opazovan zadnji preletni gost – rjavi lunj *Cyrcus aeruginosus*.

3. Ptice selivke se na vmesnih počivališčih zadržujejo zaradi prehranjevanja med selitvijo ali neugodnih meteoroloških razmer. Močan nasproti veter ali slabo vreme lahko zaustavi selečo se ptico, in takrat se na vmesnih počivališčih, še posebej na takih pred gorskimi pregradami, kot je Sorško polje, skoncentrira večje število selivk. Ob izboljšanju vremena se selitev nadaljuje in število ptic selivk na vmesnih počivališčih se zmanjša.

4. Od 36 opazovanih vrst ptic selivk na Sorškem polju je 13 izrazitih preletnih gostov, ki bi jim lahko prištel še dve vrsti, sicer zimski gostji v sadovnjakih na obrobju polja; 20 vrst pa je gnezdilka na Sorškem polju ali na njegovem obrobju.

5. Fenomen selitve ptic je povezan z ekološkimi razmerami. Vpliv meteoroloških razmer na selitev ptic je najlažje prikazati, če se podatki uredijo v obliki grafikona, ki vzporedno prikazuje intenziteto selitve in spremembe meteoroloških razmer. S takšno metodo prikazovanja dinamike preleta ptic selivk lahko selitvene možnosti postavimo v ekološki okvir. Zaželeno je imeti tudi kratek opis meteoroloških razmer, ki so bile noč pred opazovanjem na področju, s katerega ptice prihajajo.

SUMMARY

Sorško Polje (Sorško Plains) is with its position at the foot of the Alps an important intermediate resting place for the birds during their migration across this part of Slovenia.

1. In spring 1986, 36 migratory species were observed there.

2. In spring 1986 the migration in this area began on March 6th, when White Wagtail *Motacilla alba* was observed as the first migrator there.

The zenith of the spring passage by migrators (as far as number of species is concerned) over Sorško Polje was reached in the period from March 26th to April 20th. At this time there were four distinctive peaks considering the number of species (March 26th – 14; March 31st, April 13th, 14th and 20th – 15 migratory species) that followed spells of bad weather. Between these peaks, when meteorologic conditions improved, the num-

ber of the observed migratory species was decreased.

The migration ended on May 18th when the last migrator (Quail *Coturnix coturnix*) returned to Sorško Polje and when the last passage visitor (Marsh Harrier – *Circus aeruginosus*) was observed.

3. At intermediate resting places the migrators stop for feeding purposes or due to unfavourable weather conditions. Migratory birds may be stopped by a strong contrary wind or bad weather, so that in such circumstances rather large numbers of migrators gather at resting places, especially at those in the vicinity of mountain barriers, as Sorško Polje certainly is. Upon improved weather conditions the migration continues and the number of migrators at intermediate resting places is reduced.

4. From 36 migratory species observed at Sorško Polje, 13 were distinctive passage visitors, to which two more species could be added which are otherwise known as winter visitors in the orchards on the margins of the plains; 20 species, however, are known as breeders at Sorško Polje or on its edge.

5. The migration phenomenon is of course also linked with ecological conditions. The influence of meteorologic conditions on migration is most clearly shown if all the details are arranged in the shape of a graph which at the same time shows the migration intenseness and any changes in current meteorologic conditions as well. With such presentation of passage dynamics the migration possibilities can be placed in the ecological framework. But also desirable is a short description of meteorologic conditions existing a night before the observation in the area from which the birds had come.

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujem dr. S. D. Matvejevu in prof. dr. K. Tarmanu za strokovno in tehnično pomoč, Hidrometeorološkemu zavodu Slovenije, še posebej D. Koširju in ing. M. Trontlju za podatke o trajanju meteoroloških pojavov, zračnem tlaku in temperaturah, merjenih na Brniku, ter za ekstrapolacije smeri in jakosti vetra za Ljubljano. Zahvaljujem se tudi L. Zavrlu za podatke o vremenu, debelini snežne odeje in temperaturi, merjeni v Srednjih Bitnjah.

Tomí Trilar, Pot v Bitnje 12, 64000 Kranj

Iz ornitološke beležnice

From the ornithological note book

POLARNI SLAPNIK *Gavia arctica*

BLACK-THROATED DIVER – *In postnuptial plumage at Poreč on 28th July 1989*

28. 7. 1989 sem v zalivu pred kampom Ulika blizu Poreča okoli 17. ure opazil na morju, približno 200 metrov od obale, počivajočega slapnika. S teleskopom sem si ga dobro ogledal in ga predvsem po beli pegi nad nogo določil za polarnega slapnika. Hrbet je imel skoraj popolnoma črn, brez opaznih pik, na vratu pa je imel nekaj črno-belih »lusk«, ki so spominjale na svatovsko perje. Razen omenjenih lusk je bil primerek v značilnem zimskem perju. Nenavadno je, da se je slapnik poleti zadrževal pri nas, saj je to vrsta visokega severa, ki se pri nas pojavlja predvsem pozimi. *Andrej Sovinc, C. VII. korpusa 76, 61000 Ljubljana.*

MALI PONIREK *Tachybaptus ruficollis*

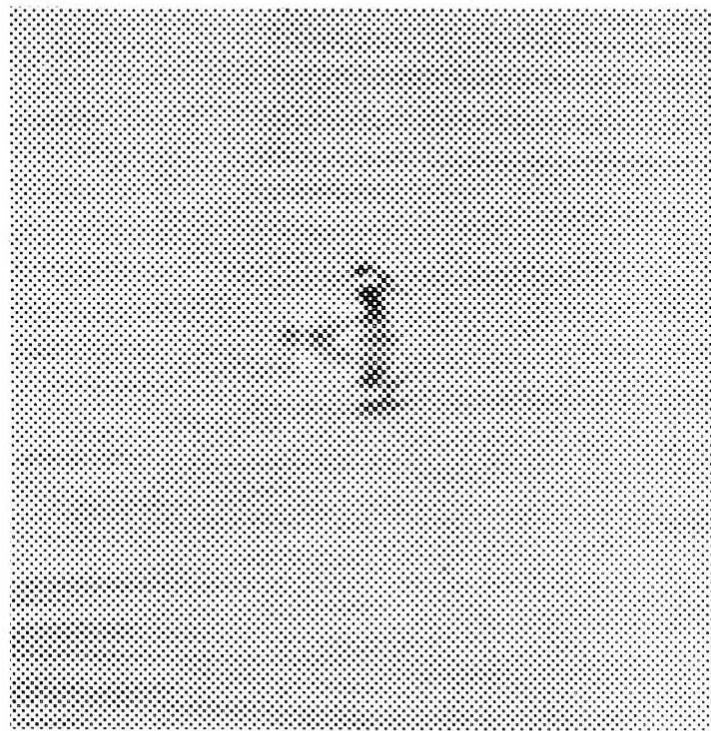
LITTLE GREBE – *A pair feeding yongs at Preddvor on 23th July 1989*

23. 7. 1989 sem na jezeru Črnava pri Preddvoru opazoval par malih ponirkov, ki je hranil vsaj dva, nekaj dni stara mladiča. Podatek je zanimiv, ker potrjuje domnevo o pomembnosti tudi manjših vodnih objektov kot gnezdišča vodnih ptic. Ponirku je zadostoval dovolj širok pas vodne vegetacije pa tudi dovolj hrane je v jezeru, tako da ga med gnezdenjem niso preveč motili niti redki turisti, ki čolnarijo po jezeru. *Andrej Sovinc, C. VII. korpusa 76, 61000 Ljubljana.*

RJAVOVRATI PONIREK *Podiceps grisegena*

RED-NECKED GREBE – *Male in breeding plumage at Bled on 4th July 1989*

Na Blejskem jezeru, ob ostankih nekdanjega bujnega trstičja v Zaki, sem 4. 7. 1989 opazoval svatovsko obarvanega rjavovratega ponirka. To opazovanje me je dokončno utrdilo v prepričanju, da je treba storiti vse za ponovno oživitve dela jezera kot gnezdišča močvirskih in vodnih ptic. Ponirek ni bil posebno plašen, tako da se mi ga je posrečilo tudi fotografirati, čeprav ima posnetek le doku-

mentacijsko vrednost. *Andrej Sovinc, C. VII. korpusa 76, 61000 Ljubljana.*

PRITLIKAVI KORMORAN *Phalacrocorax pygmeus*

PYGMY CORMORANT – *Four at Ptuj from 25th to 3rd March 1990 (incl. 16 Goosander)*

25. 1. 1990 sem bil z M. Vogrinom in D. Denacem na Ptujskem akumulacijskem jezeru, ki je bilo polno najrazličnejših vodnih ptic. Peš smo se odpravili po desnem nasipu. Nenadoma so našo pozornost pritegnili trije (3) nenavadno majhni kormorani, ki so sedeli na vejah blizu velikega otoka. Še nekoliko smo se jim približali in jih določili za pritlikave kormorane. Nato so vsi trije odleteli prek jezera, kjer je počival še en primerek. Še isti dan smo na koncu jezera opazovali kar šestnajst (16) velikih žagaric *Mergus merganser*. Pri jezeru sem bil ponovno 27. 2. 1990 in sem opazoval prav tako štiri primerke, medtem ko sem dne 3. 3. 1990 videl le tri. Na podlagi teh opazovanj domnevam, da so letos pritlikavi kormorani tukaj prezimovali. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor.*

SIVA GOS *Anser anser***GREYLEG GOOSE** – *At Rače on 22nd Februar 1990*

V jasnem jutru 22. 3. 1990 ob 6.30 sem že bil pri ribnikih v Račah. Takoj zatem sem tudi zaslišal oglašanje gosi, a nanj sprva nisem bil pozoren, misleč, da prihaja oglašanje s kakšne okoliške kmetije. Ko pa se je čez nekaj trenutkov oglašanje ponovilo, sem postal pozornejši. Z daljnogledom sem pregledal vse tri ribnike, nazadnje pa našel, kar sem iskal. Gos, bila je siva, je stala na bregu ribnika, imenovanega Gajič. Kmalu zatem se je dvignila, zakročila nad ribnikom, nato pa odletela čez vas proti severu. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

TATARSKA ŽVIŽGAVKA *Netta rufina***RED-CRESTED POCHARD** – *A pair at Bled on 29th April 1989*

29. 4. 1989 sem se popoldne odpravil na Bled. Jezero je bilo polno neobičajnih gostov: tekmovalnih čolnov, ki so se pripravljali na tradicionalno regato, in zanimivih ptic, ki so počivale med selitvijo. Opazil sem vsaj deset (10) črnih čiger *Chlidonias niger*, dva (2) čopasta ponirka *Podiceps cristatus* in samca race sivke *Aythya ferina*. Naenkrat sem v Zaki, nekaj sto metrov od obale, opazil žarečo kroglo na vodi. Šele pogled skozi teleskop je potrdil domnevo, da prvič v življenju opazujem samca tatarske žvižgavke. Zraven njega je počivala tudi samica. S tem je bila zame prvomajska regata že zaključena z najboljšim mogočim izidom. *Andrej Sovinc, C. VII. korpusa 76, 61000 Ljubljana.*

DOLGOREPA RACA *Anas acuta***PINTAIL** – *Male at Rače on 31st Januar 1990*

Približno ena četrtnina Velikega ribnika je bila 31. 1. 1990 pod ledom, rac na njem pa kot za stavo. Naštel sem sedemsto devetnajst (719) mlakaric *Anas platyrhynchos*, šestnajst (16) kreheljcev *Anas crecca*, osem (8) sivk *Aythya ferina* in štiri (4) čopaste črnice *Aythya fuligula*. Med vso to gnečo pa sem našel še samca dolgorepe race. Čeprav je bil edini predstavnik svoje vrste, se je vedel tako, kot da je cel ribnik samo njegov. Kadar se mu je kakšna raca preveč približala, je radodarno šinil s kljunom proti njej. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

VELIKA ŽAGARICA *Mergus merganser***GOOSANDER** – *Male at Maribor on 15th Januar 1990*

Dne 15. 1. 1990 sem pod jezo hidroelektrarne Mariborski otok opazoval samca velike žagarice. Racman ni bil posebno plašen, saj sem ga lahko opazoval z razdalje približno 30 metrov. Na gladini je bilo tudi približno dvesto (200) mlakaric *Anas platyrhynchos*, sto (100) sivk *Aythya ferina*, štirideset (40) čopastih črnice *Aythya fuligula*, deset (10) lisk *Fulica atra* in dvajset (20) navadnih zvoncev *Bucephala clangula*. Veliko žagarico sem opazoval še naslednji dan, 17. 1. 1990 pa je že ni bilo več. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor.*

NAVADNA GAGA *Somateria mollissima***EIDER** – *Female at Hotinja vas from 9th to 14th September 1988*

Gramoznica v Hotinji vasi je bila moja enajsta šola. Tukaj sem napravil prve ornitološke korake, začel spoznavati ptičji svet, odkril prenekatero zanimivost... Še danes se rad vračam na njene bregove, čeprav jo je človek v marsičem spremenil. Tako tukaj več ne gnezdi čopasti ponirek, prav tako ne rečni galeb, če omenim le najiminitnejša gnezdilca.

Pri enem takšnih obiskov me je spet čakalo prijetno presenečenje. Silhueta race, masivna dolgo zvončasto oblikovana glava, ki se je nadaljevala v močan kljun. Kaj več se brez daljnogleda pri zahajajočem soncu ni videlo. Naslednji dan sem bil že zjutraj pri gramoznici, opremljen z daljnogledom in fotoaparatom. Tokrat sem pri ugodni svetlobi lahko videl, da imam opravka z navadno gago. Glede na njeno rjavo podlago in temno črtkast vzorec lahko ugotovimo, da je šlo za samico. Gaga se je tukaj zadrževala pet dni, od 9. 9. do 14. 9. 1988.

In fotografiranje? Posnetki, ki sem jih naredil, niso bili najboljši, saj se je raca previdno držala na sredini gramoznice. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

RIBJI OREL *Pandion haliaetus***OSPREY** – *3 at Rače on 31st March 1990*

Dne 31. 3. 1990 sva se z M. Vogrinom odpravila k Račkim ribnikom in jezeru Požeg. Prejšnji dan

mi je Milan povedal, da je tu opazil ribjega orla in tako sem upal, da bova katerega videla tudi ta dan, saj ga jaz še nisem imel priložnost opazovati. Želja pa se mi je izpolnila pri jezeru Požeg, ko sva tam zagledala kar tri ribje orle. Dva sta letala nad jezerom in oprezala za plenom, eden pa je v družbi dveh (2) sivih čapelj *Ardea cinerea* sedel na vrhu drevesa ob jezeru, ne da bi se za njiju kakorkoli zmenil. Nazaj grede sva na polju med drugim opazila še dva (2) rjava lunja (samca in samico) *Circus aeruginosus* in samico pepelastega lunja *Circus cyaneus*. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor.*

RIBJI OREL *Pandion haliaetus*

OSPREY – *At Stare Jarše on Sava on 17th May 1990, Hooded Crow has just snatched a fish from its clows.*

Ko sem se dne 17. maja 1990 odpravil k reki Savi pri Starih Jaršah, kamor grem pogosto opazovat ptiče, sem imel priložnost videti ribjega orla. Dan je bil oblačen in ne preveč vroč. Na Savi so se zadrževale race mlakarice, bele pastirice, močvirske trstnice, kosi in zelenci. Kmalu sem v zraku zagledal sivo čapljo, očitno samó v preletu. Čaplja je kmalu zavila v rečni ovinek. Ko sem se že odločil, da odidem domov in sem se vračal proti kolesu, sem v zraku zagledal ptiča v »spremstvu« sive vrane. Ker sem mislil, da je čaplja, sem jo z daljnogledom pogledal samo na hitro. Vendar sem opazil, da ta ptič nima značilnega vratu, kot ga imajo čaplje. Bil je ribji orel. Dvakrat je zaokrožil nad mano, nato pa je začel značilno lebdeti. Po dveh neuspešnih poizkusih je tretjič ujel ribo, vendar mu jo je siva vrana izbila iz krempljev. Zanimivo je bilo videti, kako si je ribji orel sušil krila v zraku. V četrtem poizkusu mu je uspelo ujeti ribo in jo odnesti na varno. Zame je bilo to srečanje pravo doživetje. *Žiga Gombač, Jarška 23, Ljubljana.*

SOKOL SELEC *Falco peregrinus*

PEREGRINE – *Two immatures at Rače on 19th July 1989*

Na polju v Račah sem 19. 7. 1989 opazil dokaj temnega sokola, ki me je preletel in pri tem napravil preplah med pribami. Takoj za njim pa se je prikazal še eden, povsem enak. Ker sta letela

blizu mene, mi ni bilo težko ugotoviti, da gre za mladostna, spolno nezrela osebk (2) sokola selca. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

SOKOLIČ *Falco columbarius*

MERLIN – *At Podkoren on 14th December 1986, 30th Januar 1987*

14. 12. 1986, ko sem se vračal z gore, sem ob naselju pri Podkorenu opazil primerek sokoliča, ki se je spreletaval nad travnikom, nato pa je sedel na bližnjo hruško. 30. 1. 1987 sem nesel v krmišče kostanj za jelenjad. Za Kranjsko goro, v smeri Podkorena, sem prepodil sokoliča, ki se je vrtel še nekaj krogov v zraku, nato pa odletel v severni smeri. Naj dodam, da je leta 1970 neki lovec blizu Podkorena ustrelil sokoliča, ki je v zraku lovil manjšo ptico, skoraj na istem mestu pa sem čez leto ali dve ponovno opazoval to ujedo. *Mirko Košir, Borovška 14, 64280 Kranjska gora.*

SABLJARKA *Recurvirostra avosetta*

AVOCET – *At Sečovlje on 15th August 1989*

Avgusta 1989 smo si z J. Kačičnikom in M. Bahom privoščili pet dni ornitološkega tabora v Sečoveljskih solinah. 15. 8. smo se, ko je zaradi opoldanske vročine zmanjkalo dela pri mrežah, odpravili opazovat proti morju.

V zadnjem solinskem bazenu med kanaloma Piketo in Dragonja je našo pozornost pritegnila mešana jata prodnikov, ki so begajoč sem in tja pikali v solinsko blato. K sreči niso bili pretirano plašni. Kar nekaj časa je trajalo, da smo se ob brskanju po priročnikih in vztrajnem pogledovanju skozi daljnoglede zedinili, katere vrste imamo pred sabo. Našteli smo tri (3) spremenljive prodnike *Calidris alpina* s še črnimi trebuhi, osemnajst (18) malih *C. minuta* in deset (10) Temmincovih prodnikov *C. temminckii*.

Šele ko se je jata dvignila, smo se premaknili naprej in že takoj presenečeni opazili sabljarko. Le dobrih 100 metrov stran je bela lepota mirno bredla po plitvini. Po snežno beli zgornji strani smo jo določili za odraslo. Mladostne sabljarko imajo hrbet umazano rjav. Ker poteka postjuvenilna mena pri tej vrsti nekje med avgustom in januarjem, tudi ni bilo mogoče, da bi bila naša sabljarka že pregoljen prvoletni primerek.

Sabljarka je bila manj zaupljiva kot prodniki. Hitro smo ji bili preblizu, da se je dvignila in se spustila daleč na ono stran kanala Dragonja. Tam se je njena belina izgubila med množico galebov. *Tomaž Jančar, Cesta v Kostanj 3, 61110 Ljubljana Hrušica.*

NAVADNA PROSENKA *Pluvialis apricaria*
GOLDEN PLOVER – *In winter plumage at Ptuj on 27th Februar 1990*

Dne 27. 2. 1990 sem zjutraj prišel k Ptujskemu jezeru. Že takoj na začetku me je presenetila skupina kakšnih sto (100) navadnih zvoncev *Bucephala clangula*. Pot sem nadaljeval po nasipu na desni strani. Na levi se mi je odpiral čudovit razgled na jezero s stotinami rac, na desni pa so se na polju spreletavale posamezne pribe v družbi številnih rečnih galebov. Voda v jezeru je bila precej nizka, tako da so iz nje gledale majhne muljave površine. Nekje na prvi polovici jezera sem na taki površini zagledal v družbi rečnih galebov in enega srebrnega galeba tri pobrežnike, ki so se brezskrbno sprehajali po blatu. Večja dva sem prepoznal za kljunača, z manjšim pa sem imel težave. Ko sem prišel bliže, se je cela jata dvignila in kljunača sta pokazala belo progo v perutih in črn rep. Določil sem ju za (2) črnorepa kljunača *Limosa limosa*. Manjši pobrežnik je imel kratek kljun, v letu pa se je videla svetla spodnja stran. Doma sem pobrskal po ornitološki literaturi in ugotovil, da je možna le navadna prosenka, in sicer v zimskem perju. Na zgodnjo vrnitev pobrežnikov je verjetno vplivalo zelo toplo vreme. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor.*

ČRNA PROSENKA *Pluvialis squatarola*
FREY PLOVER – *Five at Sečovlje on 10th December 1988*

Dopoldan pred letno skupščino Ornitološkega društva *Ixobrychus* 10. 12. 1988 sem s prijatelji izkoristil za opazovanje v Sečoveljskih solinah. Poleg mnogih drugih vrst smo videli tudi pet (5) črnih prosenk. Da gre res za to vrsto, smo se prepričali šele, ko so zletele in pokazale črno liso na spodnji strani kril ob telesu. *Peter Trontelj, C. na Laze 27, 61000 Ljubljana.*

PUKLEŽ *Lymnocyptes minimus*

Šesti zapis za Slovenijo

JACK SNIPE – *At Lesce on 7th December 1982*

Sixth record for Slovenia

Dne 7. 12. 1982 sem med sprehajanjem v gozdičku pri vasi Studenščice splasil ptico, da se je v loku spreletela in že po 5–10 metrih spet spustila na tla. Po tretjem spreletu je odletela in glede na to, da je bila podobna kozici (te sem večkrat opazoval kak kilometer proč), le nekoliko manjša, sem jo determiniral kot pukleža. Snega takrat ni bilo. *Boris Kozinc, Hraše 1a, 64248 Lesce.*

PUKLEŽ *Lymnocyptes minimus*

Sedmi zapis za Slovenijo

JACK SNIPE – *Upon accidentally hit by a ski stick caught by hand at Ribnica on 22th November 1985*

Seventh record for Slovenia

22. 11. 1985 sem med tekom na smučeh ujel pukleža. Po naključju sem ob prečkanju manjšega jarka s palico nenamerno zadel presenečenega ptiča, da je padel in se s kljunom zapičil v sneg. Vzel sem ga domov, ga determiniral, fotografiral in izpustil (dolžina kljuna 40 mm, celotna dolžina 19 cm, klinasta oblika repa itd.). *Miro Perušek, Jurjevica 4, 61320 Ribnica.*

PUKLEŽ *Lymnocyptes minimus*

Osmi zapis za Slovenijo

JACK SNIPE – *At Rače on 7th March 1990*

Eighth record for Slovenia

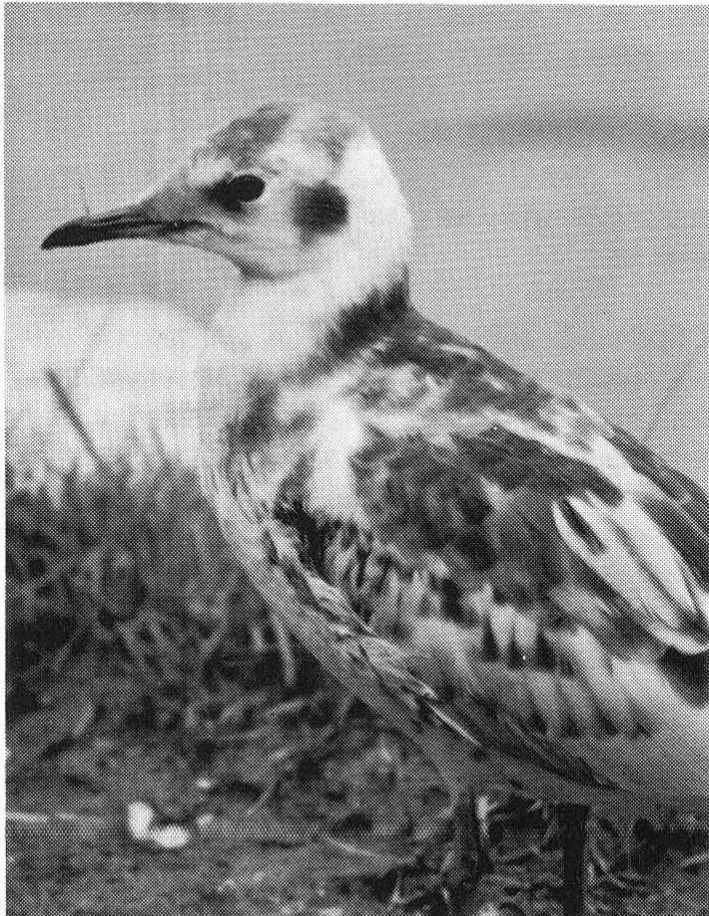
Po ornitološkem popisu Račkih ribnikov sem se napotil še do jezera Požeg. Pri manjšem potoku, drugače kar spodobno zaraslem, mi tako rekoč izpod nog zleti manjši rjavo obarvan ptič z dolgim

kljunom. Vendar ni letel daleč, v podobnem letu kot kobilica se je po nekaj desetih metrih na nasprotni strani spustil na podobno mesto (zaraščen delno poplavljen travnik). Ne brez veselja sem v tej »dolgokljuni kobilici« prepoznal pukleža. Brez obotavljanja sem tudi sam »preletel« potok, čeravno ne v takšnem slogu kot prej puklež, vendar mi ga ni uspelo ponovno izslediti. Pa še datum, da ne pozabim: 7. 3. 1990. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

REČNI GALEB *Larus ridibundus*

BLACK-HEADED GULL – *A young at Bled on 4th July 1989 without connection with a flock of 80 specimens*

Nad Blejskim jezerom je 4. 7. 1989 krožila jata okoli osemdesetih (80) primerkov rečnih galebov. Še bolj nenavadno pa je bilo opažanje mladostnega primerka rečnega galeba, ki očitno ni bil iz omenjene jate, saj je osamljen plaval pod hotelom Park, tudi ko je jata galebov že odletela. Ker ni bil prav nič plašen, mi ga je uspelo fotografirati, ko se je zadrževal med mlakaricami, ki so jih hranili obiskovalci Bleda. Zanimivo bi bilo vedeti, kje se je izvalil. *Andrej Sovinc, C. VII. korpusa 76, 61000 Ljubljana.*

MALA UHARICA *Asio otus*

LONG-EARED OWL – *A pair trapped at Hotinja vas on 14th March 1990*

Sončnega 14. 3. 1990 in za obročkavalce toliko pričakovanem brezvetrju sem lovil v Hotinji vasi na travnikih, prepreženimi s pasovi drevja. Dokaj hitro po postavitvi mrež sem v pasu, kjer sem imel postavljeno eno izmed mrež, prepodil malo uharico *Asio otus*. Ko sem videl, da leti naravnost proti mreži, sem nekaj zamrmral in stekel za njo, saj sem pričakoval, da se bo z mrežo zgodilo, kot da bi bila pajkova. Toda glej ga šmenta, uharica je v mrežo padla podobno kot metulj, pri tem pa mreže ni poškodovala. No, posebno poglavje pa je bilo sovo spraviti iz mreže. To je dala tudi sama vedeti s svojim zastrašujočim širjenjem peruti in pokanjem s kljunom. Da pa bi bila obramba uspešnejša, se je obrnila na hrbet in nastavljala svoje srpaste kremplje, ki sem jih pozneje kljub usnjeni rokavici dobro občutil. Kljub temu pa sem uharico kar hitro dobil iz mreže in s pomočjo priročnika ugotovil, da gre za samca, saj je imel na konicah sekundarnih peres bele pege. Že pri naslednjem obisku mrež pa sem v sosednjem pasu splašil še eno malo uharico. Sedaj že opogumljen s prvim uspehom sem si dejal: »Zakaj pa ne bi poskusil ujeti še te?« In res ni dolgo trajalo, ko se je zatresla mreža, v njej pa pozibavala samica male uharice, kot sem pozneje ugotovil. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

MOČVIRSKA UHARICA *Asio flammeus*

Drugi zapis za Slovenijo

SHORT EARED OWL – At Lesce on 15th April 1984

Second record for Slovenia

Dne 15. 4. 1984 sem na polju blizu Hraš sredi dne opazil večjo sovo. Letala je nizko pri tleh in vmes večkrat čepela na grmovju. Šele po opazovanju z daljnogledom sem opazil tudi komaj opazne ušesne čopke. Perje je imela precej svetlo, zato po pregledu priročnikov nisem dvomil, da je bila močvirska uharica. *Boris Kozinc, Hraše Ia, 64248 Lesce.*

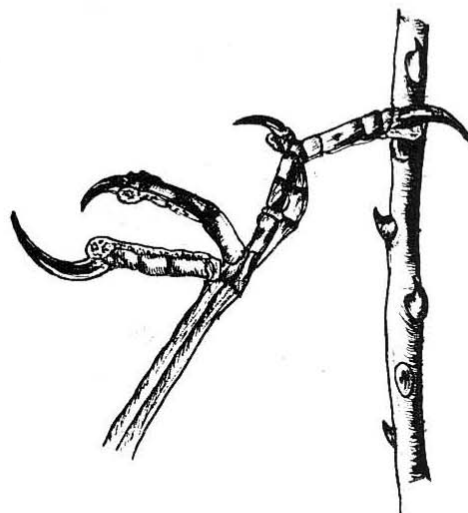
GOLOB DUPLAR *Columba oenas***STOCK DOVE** – 2 at Rače on 25th Februar 1990

between 6 Woodpigeons

25. 2. 1990 sem bil namenjen v Rače. Že na pol poti pa so se začele vrstiti zanimivosti. Sprva sem na polju v tem letu prvič zasledil pribo *Vanellus vanellus*. Nekoliko dlje pa sem naletel še na grivarje *Columba palumbus*. Ko so se dvignili, sem jih naštel osem (8). Toda dva (2) sta mi pri tem takoj zbudila pozornost. Bila sta nekoliko manjša, brez beline v perutih in s širokim črnim robom na koncu repa. Glede na te značilnosti mi ni bilo težko prepoznati na tem področju precej redkega goloba duplarja. Izkušnja nas uči, da moramo biti pozornejši tudi do običajnejših vrst; na ta način bomo lahko prav gotovo ugotovili še marsikakšno redko, s tem pa tudi zanimivo vrsto. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

BREGULJKA *Riparia riparia***KMEČKA LASTOVKA** *Hirundo rustica***SAND MARTIN, SWALLOW** – At Ig on 19th March 1989 (early appearance)

19. 3. 1989 sva z D. Šeretom ob Iščici, nedaleč od »železnega mosta« blizu Iga, opazovala primerke breguljke in kmečke lastovke, ki sta se spretavala nad Iščico. Podatka sta zanimiva predvsem zaradi zgodnjega pojavljanja obeh vrst. Lastovki sva opazovala okoli 17. ure v hladnem in oblačnem vremenu. *Andrej Sovinc, C. VII. korpusa 76, 61000 Ljubljana.*

DREVESNA CIPA *Anthus trivialis***TREE PIPIT** – Caught by a toe on a dog rose's thorn at Koritnice

Prijatelj me je opozoril, da visi na šipkovem grmu na robu Koritnic neki ptič. Delo srakoperja, sem modroval... Toda ne! Ob ogledu sem ugotovil, da je bila drevesna cipa žrtev nesrečnega naključja. Ob pristanku na veji se ji je šipkov trn globoko zaril v blazinico srednjega prsta. Ko je poskusila odleteti, ji je upogljiva šipkova veja in trpežno tkivo na blazinici to preprečilo. Ob močnem sunku si je najverjetneje izpahnila ali pa zlomila prst in tako nemočna obvisela. Upamo lahko le, da agonija ni trajala dolgo. *Slavko Polak, Koritnice 65, 66253 Knežak.*

BELA PASTIRICA *Motacilla alba***WHITE WAGTAIL** – Observed while catching midges on window glass in spring 1989 at Draga near Ig

Spomladi 1989 sem v Dragi pri Igu opazoval belo pastirico, ki se je prehranjevala na nenavaden način: z balkonske ograje lovske hiše je poletela proti okenskemu steklu, se nežno dotaknila šipe, ob trku je zdrsnila po šipi za nekaj centimetrov, ujela mušico in poletela nazaj na ograjo. Nato se je celoten postopek večkrat ponovil. Prvič sem jo opazoval pri tem nenavadnem početju 31. 3., zadnjič pa 28. 5. Dne 14. 4. smo bili v lovski koči na sestanku predstavnikov lovske družine in predstavnikov Zavoda za spomeniško varstvo. Sestanek je bil večkrat prekinjen zaradi pogostega trkanja na šipo. Skrivnostni gost je bila seveda bela pastirica. *Andrej Sovinc, C. VII. korpusa 76, 61000 Ljubljana.*

PLANINSKA PEVKA *Prunella collaris*
ALPINE ACCENTOR – At Mount Kum on 25th
February 1990

V sončnem in vetrovnem vremenu sem dne 25. 2. 1990 z družino obiskal vrh Kuma nad Trbovljami (1219 m). Na vrhu pri cerkvi sem med razgledovanjem po okolici nenadoma zaslišal nežno ščebetanje, podobno žvrgolenju poljskega škrjanca. Ščebetanje je bilo sestavljeno iz samih kratkih, neprekinjenih zlogov in zelo nežno.

Kar nekaj časa sem porabil, da sem ptico opazil: čepela je na polici cerkvenega okna, kakšnih 5 metrov visoko. Opazil sem glavo in trebuh ptice. Najprej je zbudil mojo pozornost tanek, rumen kljun, obrobljen s črno barvo zgoraj, spodaj in ob korenu kljuna. Glava je bila siva s temnimi očmi in svetlejšo (samo za odtenek) liso za očmi. Podbradek je bil siv, kakor tudi trebuh. Na obeh straneh trebuha, na bokih, pod peruti je imela ptica zelo lepo vidne rjasto rdeče lise.

Čez kakšne pol ure sem ptico presenetil na tleh. Ko je poletela na cerkveno streho, pokrito s škodlami, sem opazil, da so konice repnih peres bele in da je rep nekoliko daljši kot pri vrabcu. Na strehi je nadaljevala s ščebetom. Peruti je imela rjavkaste z belima progama, podobne vrabčevim. Lepo sem videl tudi izrazito rdeče obarvane noge.

Ob prihodu domov sem jo s pomočjo literature determiniral kot osebek planinske pevke *Prunella collaris*, verjetno mlajši, saj je imela izrazito rumen kljun, noge živo rdeče, pa tudi grlo je bilo enotno sivo, ne pa svetlejše pikčasto ali lisasto. *Marjan Gobec, Zidani most 28a, 61432 Zidani most.*

VELIKI SLAVEC *Luscinia luscinia*
SPROSSER – Trapped at Hotinja vas on 1st September 1988

1. 9. 1988 sem lovil v loki v Hotinji vasi. Po začetnih penicah *Sylvia atricapilla*, *S. borin*, *S. communis*, *S. curruca* in trstnicah *Acrocephalus schoenobenus*, *A. palustris* sem ujel malega slavca *Luscinia megarhynchos*, ki sem ga obročkanega po opravljenih biometričnih meritvah izpustil. Že pri naslednji kontroli mreže pa se je ujel veliki slavec *Luscinia luscinia*. Obročkanega in izmerjenega, bil je prvoletni primerek, sem izpustil in ga 6. 9. ponovno ujel na istem mestu. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas – Slivnica.*

KOS *Turdus merula*
BLACKBIRD – Afternoon egg-laying female observed at Ljubljana on 1990

Letos aprila je v manjši smreki pred našo hišo gnezdil kos. Gnezdo je bilo v nekaj dneh zgrajeno, nato pa je bilo dva dni videti kot opuščeno. Vsako jutro, ko sem odšel od doma, sem pogledal v gnezdo, ki pa je bilo vedno prazno. Ko pa sem se tretjega dne po 13. uri vračal domov, sem na gnezdu opazil samico. Popoldne, ko samice ni bilo več na gnezdu, sem pogledal v gnezdo in zagledal eno jajce. Bil sem nemalo presenečen, saj do sedaj v literaturi nisem zasledil, da bi ptiči pevci (konkretno kos) nesli jajca popoldne, ampak samo v jutranjih urah. Tudi naslednja tri (3) jajca je samica znesla po 13. uri. Po nekajdnevnem valjenju je samica iz neznanega razloga prenehala valiti, nato pa je čez 5 dni znova začela graditi gnezdo v isti smreki 30 cm nad prejšnjim gnezdom. Sedaj sem bil še posebno pozoren na to, kdaj bo samica nesla jajca, in ugotovil, da tudi tokrat nese jajca po 13. uri. S podobnim primerom ob istem času sem se srečal tudi s kosovim leglom ob Savi. Tudi tam je samica nesla jajca v zgodnjih popoldanskih urah.

Z gotovostjo lahko trdim, da so bile vse tri gnezditve nadomestna legla in ne prva ali druga legla. *Aleksander Pritekelj, Ul. Ivanke Kožuh 6, 61210 Ljubljana-Šentvid.*

TAMARISKOVKA *Acrocephalus melanopogon*
MOUSTACHED WARBLER – At Ljubljana Marshes on 25th April 1990

25. 4. 1990 sem z A. Bibičem popisoval ptice za lokalni OA Ljubljanskega barja v kvadrantu 9/45-I/1 v bližini Bevk. S svojim obnašanjem nama je pozornost vzbudila manjša temno rjava ptica. Ko sva jo splašila iz takrat še ne previsoke trave, se je po kakih 20 metrih zopet skrila v travo. To je nekajkrat ponovila, tako da sva lahko opazila le rdeče rjav hrbet in trtico. Na srečo je končno le sedla na grm, kjer sem potem lahko razločil belo nadočesno marogo na temni podlagi. Podatek je zanimiv fenološko, saj je konec aprila že zelo pozen datum za spomladanski prelet tamariskovke pri nas. *Peter Trontelj, C. na Laze 27, 61000 Ljubljana.*

ŠKOREC *Sturnus vulgaris***STARLING** – 3 at Jurklošter on 10th January 1987

Dne 10. 1. 1987 sem bil na obhodu in opazovanju po zelo zasneženi Trojici. Dan je bil zelo hladen in delno sončen. Ustavil sem se pri zatišni strani osamljenega senika v bližini večjega mešanega gozda. Bil sem miren in neopazen. Redke ptice pevke so iskale hrano po drevju in grmovju pa tudi po seniku. Izenada prileti večja ptica in sede na prečko pod napuščem, trenutek za njo še druga in tretja. Naravnal sem daljnogled, toda bili so zares navadni škorci. Niso bili preveč živahni. Prav gotovo so težko našli hrano, v nuji za preživetje pa so se iz nižin odpravili na višje prisojne lege. Opazoval sem jih 3–4 minute, nato so odleteli nazaj v gozdno goščavo. Na to področje sem se v naslednjih dneh še vračal, vendar škorcev nisem več opazil. – *Janko Leskovšek, Lahov graben 54, 63273 Jurklošter.*

REPNIK *Acanthis cannabina***LINNET** – 3 at Hotinja vas on 25th March 1990

Dan po skupščini, torej 25. 3. 90, sem se kljub k dežju nagibajočemu dnevju odpravil na teren. Vendar nisem prišel daleč, ko je začelo pošteno padati, jaz pa brez vsakega obrambnega pripomočka proti dežju. Hočeš nočeš sem se moral sprijazniti z dejstvom, da bom po daljšem času zopet enkrat okusil dež na lastni koži. Po nekajminutni hoji proti domu sem bil že pošteno premočen, dež pa je tudi že začel pojenjavati. Približno takrat sem z zapleveljene njive zaslišal klice repnikov. Opazil sem tri (3) samčke, ki so stikali za hrano, pri tem pa je bil eden še posebno zanimiv. Tam, kjer bi moral imeti rdečo barvo (prsa, čelo), je imel le temno sivino, še nekoliko odtenkov temnejšo od glave. Vzrok za takšno obarvanost je pomanjkanje karotina (barvila, ki obarva perje), ki ga ptiči dobijo z rastlinsko hrano. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

ŠKRLATEC *Carpodacus erythrinus***COMMON ROSEFINCH** – Immature singing male at Podkoren from 3rd to 11th June 1989

V Podkorenu je bilo 3. 6. 1989 deževno. V sadovnjaku za hišo sem zaslišal petje škrlatca, ki sem se mu kasneje lahko približal na borih 10 metrov in ni ga motilo, ko sem ga opazoval iz različnih smeri. Bil je lanski samec, še popolnoma neobarvan. Glavo je imel potegnjeno med ramena in ko je zapel, jo je rahlo privzdignil. V sadovnjaku je pel še 11. 6., ko pa sem prišel 15. 6., ga ni bilo več. Odšel sem k izviru Save v Zelencih in v Ledine v Ratečah, kjer so podobni habitati, v kakršnih škrlatec gnezdi na Ljubljanskem barju. Tudi na kontaktno oglašanje ni bilo odziva. *Janez Gregori, Podkoren 72, 64280 Kranjska gora.*

ŠKRLATEC *Carpodacus erythrinus***COMMON ROSEFINCH** – Immature singing male at Sečovelje on 2nd July 1989

Ko smo se 2. 7. 1989 zadovoljni vračali iz Rovinja s prikolico za potrebe našega stalnega lovišča na Vrhniki, smo se ustavili tudi v Sečoveljskih solinah, kjer običajno lovimo ptiče. Presenetili so me enakomerni žvižgi ptiča, ki je sedel na vrhu grma. Po petju mi ni bilo težko prepoznati škrlatca, nisem pa mogel ugotoviti, ali gre za drugoletnega samca (v sivi barvi), ali gre za odrasel primerek, ki je karminasto rdeče barve. Ker me je motila močna svetloba sonca, smo se odpravili na drugo mesto in od tam nam ni bilo težko prepoznati sive barve, kar je pomenilo, da je dvoleten primerek, ki še ne gnezdi v tem koledarskem letu. Običajno se taki spolno nezreli primerki zadržujejo na območjih, kjer je velika verjetnost, da lahko gnezdi v naslednjem letu. Ni mi poznano, ali je bila omenjena vrsta že ugotovljena v Sečoveljskih solinah. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

Zapisi o redkih vrstah so uvrščeni (do številke 10) po Seznamu dosedaj ugotovljenih ptic Slovenije s pregledom redkih vrst (Acrocephalus št. 41-42) in veljajo za obdobje zadnjih 50 let.

Rare species records are classified (up to No. 10) according to the List of birds of Slovenia including rare species (Acrocephalus No. 41-42) and are valid for the period of the last 50 years.

Pegam *Bombycilla garrulus* v Sloveniji v zimah 1988/89 in 1989/90

Waxwing *Bombycilla garrulus* in Slovenia in winters 1988/89 and 1989/90

MARIBOR

Dne 11. 2. 90 sem v mestnem parku v Mariboru opazil na vrhu nekega drevesa skupino pegamov. Kmalu so se dvignili in ocenil sem, da je jata štela okoli 50 primerkov. Še isti dan sem opazoval tudi jato okoli 30 cararjev, ki so se hranili z omelo.

Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor

MARIBOR, ČREŠNJEVCI, KOBILJE, SLOVENJA VAS

Iz gnezditvenih območij severne Skandinavije in Sibirije se pegami v zimah selijo v srednjo in južno Evropo. Občasno prihaja do večjih vpadov ali invazij, kot temu pravimo. Ena izmed večjih in pomembnejših evropskih invazij je bila v mili zimi 1988/89, kakor o tem poročajo tuje ornitološke

revije. Tudi v Mariboru in okolici sem jih v tej zimi opazal v večjem številu. Kaže, da je bila minula zima 1989/90 tudi takšna.

Na Štajerskem so se pegami tokrat pojavili v velikem številu. Od 5. januarja naprej sem jih v Mariboru opazoval na jerebikah *Sorbus aucuparia*. Približno šeststo (600) pegamov je v več jatah oblegalo štirideset dreves jerebike, ki so zasajene pri trgovskem centru na Ptujski cesti na Tezmem. Kadar se je jata usula na jerebiko, se je drevo pozibavalo kot v viharju. Pri tem so se pegami intenzivno oglašali in se kot čižki obešali na veje. Z neverjetno naglico so hlastali po vabljenih rdečih plodovih in jih v petih dneh do zadnjega obrali. Zatem se je njihovo število občutno zmanjšalo. Največ sem jih videval v jatah po dvesto (200)

primerkov, kasneje še ves februar. Običajno so se zadrževali v parkih in drevoredih, zlasti na visokem drevju z belo omelo *Viscum album*. Zanimivo je tudi to, da je jato vedno spremljal skobec *Accipiter nisus*.

Pegami se v severovzhodni Sloveniji zadnjih nekaj zim kar redno pojavljajo in sem o tem že poročal (*Acrocephalus* št. 31–32 in 37–38). Njihovo prezimovanje se zavleče celo v aprilske pomladne dni. Opažanja iz obeh zim zaradi preglednosti opisujem ločeno po mesecih.

Opažanja:

januar 1989

- Razvanje pri Mariboru, osemdeset (80) prim. (4. in 30. januar)
- Črešnjevci pri Gornji Radgoni, ca. sto (100) prim. (7. januar)

februar 1989

- Maribor, štirideset do petdeset (40–50) prim. (opazovani ves mesec)
- Pekre pri Mariboru, ca. šestdeset (60) prim. (opazovani ves mesec)

marec 1989

- Zrkovci pri Mariboru, dvajset (20) prim. (zadnje opazovanje 18. marec)
- Maribor, ca. tristo (300) prim. (zadnje opazovanje 18. marec)

januar 1990

- Maribor, ca. šeststo (600) prim. (prvo opazovanje 5. januar)
- Pekre, sedemdeset do osemdeset (70–80) prim.
- Kobilje (Prekmurje), ca. petdeset (50) prim. (21. januar)
- Slovenja vas (Ptuj), ca. osemdeset (80) prim. (28. januar)

februar 1990

- Maribor, ca. dvesto (200) prim. (opazovani ves mesec)

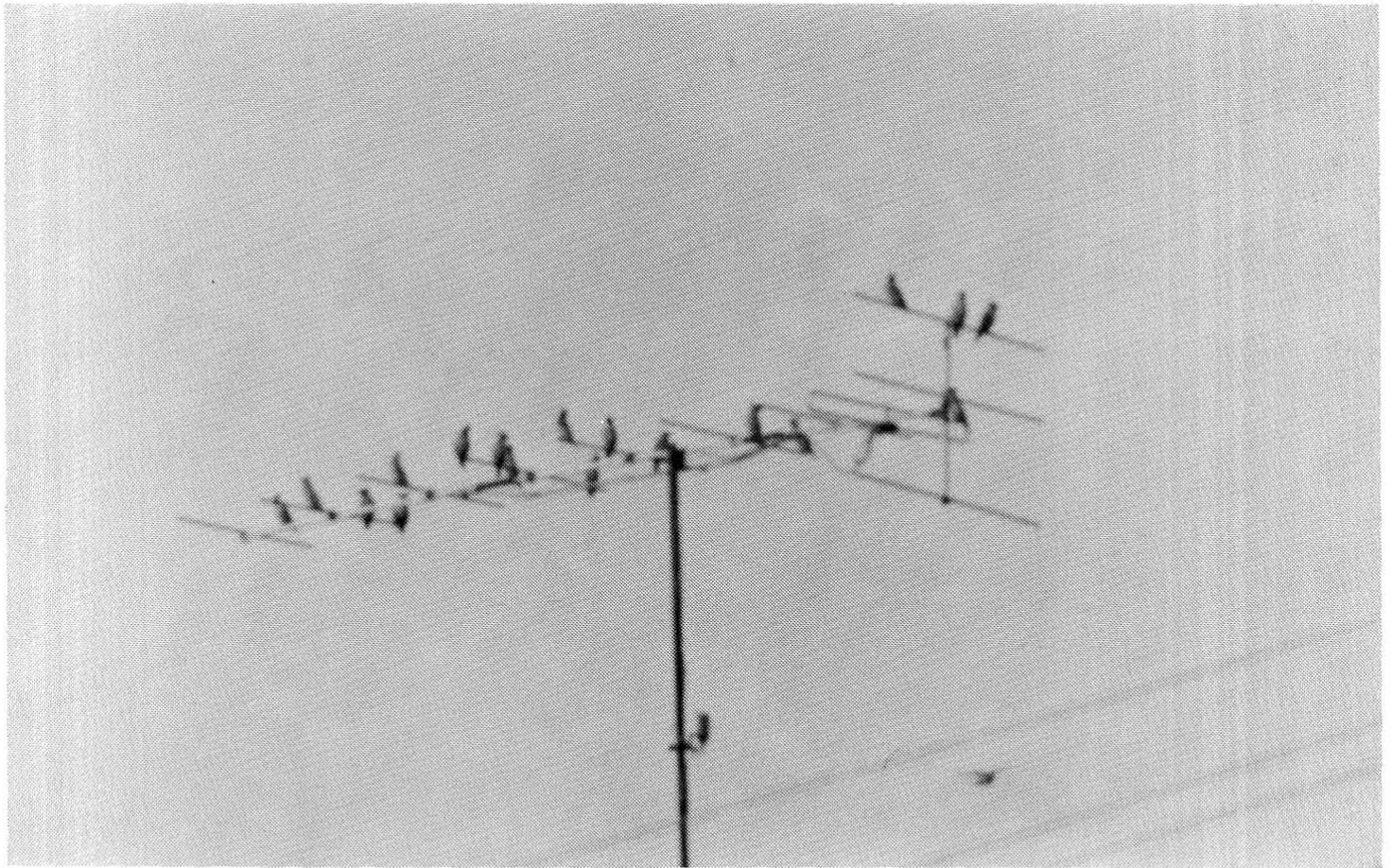
marec 1990

- Maribor, dvajset (20) prim. (2. in 18. marec)

april 1990

- Maribor, ca. šestdeset (60) prim. (zadnje opazovanje 7. april)

Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

Pegami *Bombycilla garrulus* v Mariboru, 23. januarja 1990 (F. Bračko) (str. 73, 74 in 75)
Waxwings at Maribor on 23th January 1990 (F. Bračko) (pages 73, 74 and 75)

NAKLO

7. 2. 1990 sem točno opoldne iz Mercedesovega avtobusa, ki je od vseh avtobusov najbolj primeren za opazovanje ptic, v zaselku Pivka pred Naklem zagledal na jablani ob cesti sivo ptičje oprsje čokate postave. Precej sem pomislil na pegama. Že sem izstopil in se seveda takoj napolil proti jablani, kjer sem v krošnji zagledal še drugega pegama. Mirno sta sedela kakih pet, šest metrov nad mano in vsake toliko dvignila perjanico. Tega sem bil najbolj vesel, saj sem tistikrat lahko slišal tako ljubi mi kovinski cvrkut. Sprehodil sem se po Pivki, da bi nemara odkril še kakšen primerek, vendar zaman. Ker sta ptici sedeli nasproti skladišča trgovskega podjetja Živila, sem pomislil, da se morda hranita na kakšnem zbirališču zavrženega sadja. Pa ni bilo tam okoli na žalost nobenega vabljivega smetišča in tako tudi nobene možnosti, da bi zagledal še več teh prelepih ptic.

Iztok Geister, Pokopališka pot 13, 64202 Naklo

CERKNICA

Prijatelj D. Šere me je opozoril, da so se letos, kljub izredno mili zimi, pojavili pegami. O skupini 16 pegamov, ki jih je opazil 24. 1. 1990 ob Cerkniskem jezeru, mi je pripovedoval 28. 1. 1990. Ko

sem 31. 1. 1990 po naključju potoval skozi Cerknico, sem se spomnil tudi na pegame ter zavil k Cerkniskemu jezeru.

In glej, kot da bi se ustavil čas, česar pri dosedanem dinamičnem doživljanju ptic nisem vaju: na istem drevesu kot pred tednom dni je sedelo enako število pegamov! Ptice so mirno ždele sredi topolove krošnje tik ob cesti, kakih 6 do 8 m od tal. Ves čas so nežno cvrčale, vendar se mi je zazdelo, da slišim že pomladno petje, to je podaljšano klicanje z ostrejšimi toni ter kratkim pokanjem, podobno kot pri petju dleska.

Posamezni pegami so se poganjali visoko v zrak, ujeli letečo žuželko ter se vračali na prejšnje mesto. Nenadoma pa se je cela skupina spustila v bližnje grmovje ter z veliko naglico pričela goltati plodove brogovite. Ko so se najedli, so se vrnili na prejšnje mesto na topol, od tam pa so zleteli na obalo jezera, kjer so se odžejali. Tak postopek hranjenja, pitja in počivanja se je večkrat ponovil, vse do mraka, ko so se pegami naenkrat dvignili, v hitrem letu zaokrožili nad jezerom ter odleteli proti Javornikom.

Ker naslednje dni nisem imel časa za opazovanje, sem se na istem mestu srečal s kolegoma D. Šeretom in J. Gračnerjem šele v nedeljo 4. 2. 1990.

Opazili smo samo še dva pegama, ki pa sta se obnašala zelo nemirno. Sredi dopoldneva sta se jima pridružila še dva. Z veliko truda in iznajdljivosti se nam je posrečilo vse štiri tudi ujeti.

Po vsem sodeč so se ostali pegami že vrnili proti severu, vsaj tako sem sklepal po izredno toplem vremenu, ki smo mu bili priče tudi še naslednje dni.

Sedmega februarja sem se po avtomobilski cesti vračal iz Ilirske Bistrice. Na Uncu sem se spomnil na pegame ter zavil proti Cerknici. Sprva nisem mogel verjeti, da so bili pegami še vedno na znanem kraju.

Kljub temperaturi 20°C in močnemu soncu so pegami pri nas še vedno vztrajali. Tokrat so se lotili jabolok, ki smo jim jih nastavili po bližnjih grmih. Naštel sem 23 primerkov, kasneje pa sem našel še odraslega samca mrtvega v grmovju.

Naslednji dan sem izkoristil še zadnji dan lanskega dopusta ter se odpravil na lov na pegame. Tudi tokrat je priletelo 23 primerkov, ki pa so bili kljub jutranjemu mrazu in slani zelo previdni in plahi. Pa vendar sem ta dan ujel še šest primerkov.

Naj potrdim še opazovanja, ki jih navaja tudi F.

Bračko, da se pegami razen s plodovi brogovite radi hranijo tudi s plodovi bele omele. Vzrok daljše odsotnosti cele jate sem ugotovil kasneje, ker so vsi ujeti pegami med iztrebki imeli ostanke bele omele. Ta ugotovitev me je navedla na misel, da so možna tudi leta, ko pegami pri nas prezimujejo v obsežnih (predvsem notranjskih) jelovih

gozdovih, ne da bi jih sploh ugotovili. Ko sem namreč znancem ter ornitologom pripovedoval o mojem lovu na pegame, sem izvedel za skoraj dva ducata opažanj pegamov v zadnjih dveh letih, kar tudi deloma potrjuje gornjo trditev.

Ujetim pegamom sem izmeril peruti, jih stehal ter ugotovil naslednje biometrične podatke:

številka obročka	spol	starost	dolžina peruti	teža	datum	število rdečih ploščic
117759	samica	1 leto	120 mm	51 g	4. 2. 90	4
117760	samica	1 leto	115 mm	56 g	4. 2. 90	4
117761	samica	1 leto	116 mm	52 g	4. 2. 90	4
117762	samica	1 leto	110 mm	56 g	4. 2. 90	3
117763	samica	1 leto	117 mm	52 g	8. 2. 90	2
117764	samica	1 leto	117 mm	50 g	8. 2. 90	5
117770	samica	1 leto	112 mm	51 g	8. 2. 90	4
117771	samica	1 leto	118 mm	48,5 g	8. 2. 90	5
117772	samec	1 leto	117 mm	52 g	8. 2. 90	5
117773	samica	1 leto	117 mm	50 g	8. 2. 90	2

Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija

SLOVENJ GRADEC

Dne 25. 1. sem imel okoli dvanajste ure na dvorišču sodišča v Slovenj Gradcu možnost opazovati jato dvanajstih (12) pegamov. Sedeli so na vejah mokovca *Sorbus aria* ter z veliko ihto zobali plodove. Delali so družbo kosom *Turdus merula*, ki pa nad njihovo bližino niso bili pretirano navdušeni, to se je dalo razbrati iz njihovega obnašanja – predirljivo so vreščali in se besno zaganjali v pegame. Slednje sem opazoval iz neposredne bližine petih metrov; po približno petnajstih minutah so pegami odleteli in se razpršili na vse strani. Naj še dodam, da so uslužbenci sodišča opazovali skupino štirih (4) pegamov približno ob deseti uri zjutraj na istem grmu in da so ti po krajšem času odleteli.

Gorazd Mlakar, Tomšičeva 10, 62380 Slovenj Gradec

KOČEVSKO

Opazovanja pegamov v lanskem in letošnjem letu:

23. 1. 1989 na Nemškem brezju pri Prigorici (Ribnica); vreme: nizka oblačnost, jata dvajsetih (20) osebkov v preletu.

19. 2. 1989 v Ribnici en osebek v sadovnjaku, po pripovedovanju domačinov se je več dni zadrževala jata najmanj 10 pegamov.

22. 3. 1989 v pragozdnem ostanku Pečka najmanj 10 pegamov, ki so se zadrževali na jelkah in bukvah – pobirali so še preostali žir.

10. 4. 1989 v Mali gori na osojni legi v jelovo bukovem gozdu 10 pegamov v preletu (jata).

25. 4. 1990 v jelovo bukovem gozdu v bližini Drage (občina Kočevje) sem opazoval jato 20 pegamov, ki so iskali hrano na jelkah (bela omela, bršljan) in bukvah (žir?).

Miro Perušek, Jurjevica 4, 61310 Ribnica

LJUBLJANA

27. 1. 1990 je na hrastu sredi naselja Pod kostanji v ljubljanskih Murglah sedelo sedem (7) pegamov. Po krajšem počitku so odleteli v smeri Ljubljanskega barja in se pri tem značilno oglašali. Prejšnje dni je deževalo, v zahodni Evropi so divjala neurja, ta dan pa je bil oblačen s temperaturo okoli 0 °C.

Andrej Sovinc, C. VII. korpusa 76, 61000 Ljubljana

CERKNICA

Na Cerkniškem jezeru sem 24. 1. 1990 opazil popoldne šestnajst (16) pegamov, ki so sedeli na topolu. Kmalu so se začeli spuščati v bližnje grmovje in obirati plodove brogovite. Ker se je bližala noč, so odleteli v smeri proti Slivnici. 30. 1. 1990 sem jih opazoval na istem mestu prav toliko kot 24. 1. S seboj sem imel jabolka in namestil sem jih po grmovju, da bi jih drugič lažje opazoval in tudi mogoče ujel. Priletel je tudi skobec *A. nisus*, tako da pegamov ni bilo nazaj več kot eno uro. S P. Grošljem in J. Gračnarjem smo se odpravili na isto mesto 4. 2. 1990 in tam sprva opazili štiri pegame, ki smo jih kasneje tudi ujeli. Ob tem bi dodal, da je zmotno mišljenje, da nas pegami obišejo samo takrat, ko so hude zime pri

nas ali na severu. Čeprav je bila letošnja zima blaga, pegami pa se v Sloveniji zadnje čase kar redno pojavljajo, lahko to pripisujem vse večjemu zanimanju za opazovanje in proučevanje ptičev pri nas. Zadnja največja invazija pegamov je bila pozimi 1974/75, ki je bila, zanimivo, tudi blaga.

Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana

DVELIKA PLANINA

Prijatelj K. Potrato mi je pozimi pripovedoval, da je opazoval 4. 2. 1990 na Gojški planini pod Veliko planino (1400m) pegama, ki je sedel na smreki. Podatek je zanimiv zato, ker je bil opazovan na tej nadmorski višini. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana*

Poročila od koderkoli Reports from here and there

Sove na ribniško-kočevskem območju Owls from Ribnica–Kočevje area

Skrivnostne sove vzbuja vedno večje zanimanje ornitologov, zato je tudi »povpraševanje« po informacijah o pojavljanju sov večje. Iz svoje ornitološke beležnice sem zato izbrskal nekatera opazovanja, da bi nekoliko zapolnil to vrzel.

Sove sem opazil naključno ali pa ob popisih ptic, in sicer šest vrst: lesno sovo, kozačo, malo uharico, močvirsko uharico, koconogega čuka in čuka. Po pripovedovanju lovcev pa sta pogosta tudi mali skovik in velika uharica.

KOZAČA *Strix uralensis*

Največkrat sem jo opazoval v kvadrantu 6/47, npr.: 28. 11. 1985, 5. 3. 1987 en par, 26. 4. 1987 en osebek; v kvadrantu 6/48 27. 3. 1988; v kvadrantu 5/49 – pragozdni ostanek Pečka in Rajhenavski Rog pa sem opazoval na obeh lokacijah dva para kozač v aprilu, maju in juniju 1989. Maja 1989 je znanec B. Grčman našel puhastega mladiča blizu vasi Prigorica (kvadrant 6/47).

Kozačo sem opazoval običajno v jelovo bukovem gozdu, največ v nadmorskih višinah 700–1000 metrov. V okolici Ribnice sem jo dosedaj opazoval na desetih lokacijah.

LESNA SOVA *Strix aluco*

Pogostejša je v nižinskem delu ob naseljih. Pogosto gnezdi v skednjih in cerkvah. Gnezdila je v cerkvah sv. Frančiška, sv. Ane, sv. Križa in drugih, vendar je nadaljnje gnezdenje na teh cerkvah vprašljivo, ker so jih obnovili in zaprli vse odprtine. Stalno gnezdi tudi na skednjih ob robu gozda v vaseh Žlebič in Jurjevica, po pripovedovanju znancev pa tudi po drugih cerkvah in stavbah. Lesna sova je najpogostejša izmed sov v bližini stavb in naselij.

MALA UHARICA *Asio otus*

Opazil sem jo 24. 5. 1987 ob reki Bistrici pri Bregu ter 29. 4. 1989 na gozdnem robu pri vasi Jurjevica (kvadrant 6/47). Po najdenih izbljuvkih na Dolenjevaškem polju sklepam, da se zadržuje tudi tam (kvadrant 6/48).

MOČVIRSKA UHARICA *Asio flammeus*

12. in 19. 2. 1989 sem jo opazoval na močvirnem delu Dolenjevaškega polja. Tega leta je bilo izredno veliko malih sesalcev (voluharic, miši, ...), ki so močno obžrli lubje grmovja pri tleh. V letu

1990 pa ni bilo sledu o obžrtem grmovju in tudi ne o močvirski uharici.

ČUK *Athene noctua*

Po pripovedovanju starejših ljudi je bil čuk pogostejši. Sedaj ga slišim le poredkoma, npr. 2. in 6. 5. 1989 v gozdnem ostanku Zalaka (kvadrant 6/47).

KOCONOGI ČUK *Aegolius funereus*

Njegovo pesem sem pri nas slišal le enkrat, in sicer 24. 4. 1989 v Kočevskem Rogu (Žaga Rog – kvadrant 5/48).

MALI SKOVIK *Glaucidium passerinum*

Za zdaj sem ga opazil le pri nekaterih lovcih, in sicer nagačenega. Po njihovem pripovedovanju naj bi mali skovik gnezdil.

VELIKA UHARICA *Bubo bubo*

Opazovali so jo lovci iz LD Draga na spodnjem delu Dragarske doline (kvadrant 5/47). Možno je, da gnezdi v stenah nad Čabranko ali nad Kolpo.

Miro Perušek, Jurjevica 4, 61310 Ribnica

Pragozd Pečke – prebivališče kozače *Strix uralensis* (I. Geister)

Primeval forest Pečke – habitat of Ural Owl *Strix uralensis* (I. Geister)

Triptih o nenavadnih drozgih

Triptych about unusual thrushes

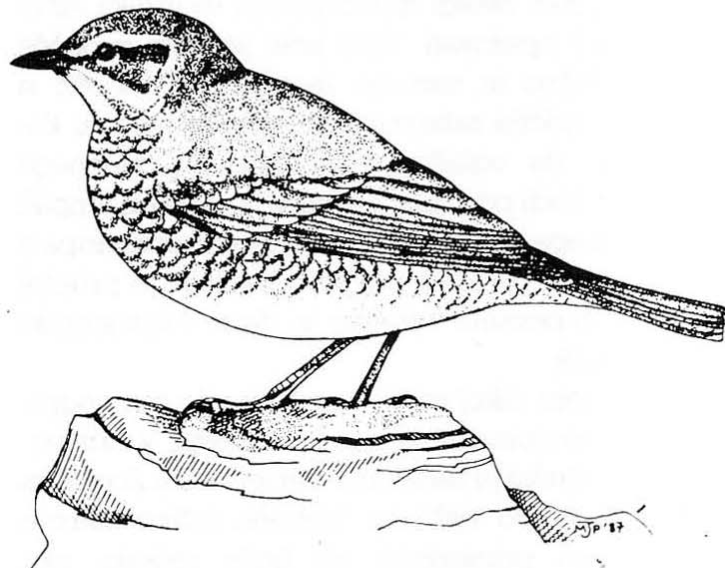
OSREDNJI DEL

12. 12. 1989 me je R. Tekavčič povabil na celodnevno ornitološko ekskurzijo po Suhi in Beli krajini. Rudi je želel skartirati nekaj kvadrantov za zimski ornitološki atlas. Bilo je mrzlo in jasno zimsko jutro, brez megle v Ljubljanski kotlini. S snegom so bila tla pokrita v Suhi krajini le v osojah, v Beli krajini pa le na ravninskem delu, medtem ko so bili prisojni travniki in strmi vinogradi povsem kopni. Ob cesti, pa tudi med dveurnim sprehodom v Hinjah, sva se srečevala predvsem z dleski, ki jih je bilo ta dan videti res veliko. Največja jata, okrog 100 primerkov, se je pasla, verjetno jo je privlačevala sol, na cesti s Črnomlja proti Kočevju pri zaselku, imenovanem Tanča gora.

Ko sva za Predgradom pričela uživati v svetu, ki se tod odpre v Poljansko dolino, sva na električni žici ob desni strani ceste opazila ptico drozgove velikosti. Ko sem pogledal skozi daljnogled, ptice nisem prepoznal: spredaj je bila grahasta, zadaj pa zeleno siva, kot da bi bil pred mano križanec med cipo in cikvotom. Segel sem po Rudijevem, še enkrat močnejšem daljnogledu, toda z njim sem zadel v steklo avtomobilskih vrat, saj s tako velikim daljnogledom ni bilo mogoče skozi šipo gledati nazaj (zakaj ustavila sva se bila kakšnih petdeset metrov stran), zato sem stopil iz avta, računajoč, da ptica, ki sedi na električni žici, ne more biti posebno plaha. Pa sem se zmotil, zakaj neznanka se je še tisti hip spustila v nekakšno z grmovjem zaraslo ulegnino za cesto. Medtem je Rudi opazil v bližnjem sadovnjaku med hišami še eno takšno silhueto, sedečo v vrhu hruške. Tudi tokrat sem moral kapitulirati. Ptice nisem prepoznal, vendar sem že domneval, da imava opraviti z enim od redkih sibirskih drozgov. Medtem ko je Rudi opazoval nenavadnega gosta, sem že mrzlično iskal po Heinzlovem etc. priročniku sliko drozga, ki bi najbolj ustrezala opazovanemu osebk. Toda tega, kar sem iskal, nisem našel, tega preprosto ni bilo v priročniku, ki sem ga imel pri sebi. Še najbližja je bila podoba samice *Turdus ruficollis atrogularis*, kajti le-ta je bila spredaj grahasta, a žal le po prsih, ne pa tudi po trebuhu

kot opazovana ptica na drevesu. Seveda sem takoj pomislil na mladostne primerke, ki bi utegnili biti povsem grahasti spredaj, toda to bi lahko preveril šele doma.

Medtem se je ptica spreletela z ene hruške na drugo in obsedela v samem vrhu. Odpeljala sva se za hišo, ki je stala ob sadovnjaku. Moški in ženska sta na dvorišču cepila drva. S kratkim pojasnilom, da bi rada pogledala za neko skrivnostno ptico, sva si izgovorila pravico, da smeva stopiti v njihov (ali nemara sosedov) sadovnjak. Zdaj sva drozga lahko opazovala skoraj iz neposredne bližine, saj sva bila od hruške oddaljena približno 15 metrov. Ptica je sedela s prsmi obrnjena proti nama in le tu in tam je dvignila glavo, da se je zdelo, kot da opreza dol proti hiši. Kadar je zapihljaj vetrič in ji privzdignil peresca na prsih, se je šele prav pokazala vsa kontrastna črno-bela obarvanost. Takrat so bile prsi videti kot nekakšna šahovnica. Presenetilo me je, da je bilo perje na temenu videti kot kapa, zato sem Rudiju, ki jo je opazoval naslonjen ob sosednje drevo, rekel: »Glavo ima pa kot črnoglavka.« Toda Rudi je takrat zaznal temno liso za očesom, ki je

Samica sibirskega drozga *Zoothera sibirica*, kakor jo je v Co. Corku oktobra 1985 videl Mike Pollard (iz BB)

Female Siberian Thrush as seen in October 1985 in Co. Cork by Mike Pollard from BB, O'Donnell 1988

jaz nisem opazil. Tako sva več kot 5 minut opazovala in komentirala, ko se je ptica s cvrčočim glasom spreletela na bolj oddaljeno drevo.

Ko sva se vrnila k avtu, sva na steni neometane hiše opazila brajdo z že skoraj povsem posušenimi grozdi. Moški, ki je prihajal po stopnišču navzdol, je povedal, da opazuje to ptico že nekaj dni in da ga spominja na škorca, kar sva sprejela z velikim navdušenjem. Potem pa nama je še zaupal, kar bi se nama lahko že posvetilo, pa se nama dotedaj še ni, da skrivnostna ptica obiskuje brajdo. »Zjutraj, ko smo še v hiši,« je še dodal domačin, in zdaj je bilo marsikaj bolj jasno.

Še vsa pod vtisom presenetljivega srečanja sva se zatopila v klance nad Čepeljami. Toda glej ga šmenta, v dvojnem ovinku pred Knežjo Lipo sta ob cesti spet sedela dva drozga, eden na žici in eden na drevesu, in tako kot prej je ta z žice odletel, drugega pa sva nekaj časa opazovala. Med obema krajema je kljub ovinkasti cesti nekaj kilometrov zračne razdalje. Toda precej daleč od tod, med Mozeljem in Livoldom, vmes sva se ustavila v gostilni in nazdravila sibircem, je Rudi na drevesu ob cesti, tokrat je bila smreka, spet zagledal temno drozgovno postavo. Žal se je ta primerek precej hitro, že medtem ko sva se mu približevala, spustil v gosto leščevje. Čeprav sva s prostim očesom dobro videla njegovo silhueto, medtem je od nekod priletel še eden, ga z daljnogledom zaradi spuščajočega se mraka nisva mogla več opazovati. Toda zdaj je ptica iz gošče tako razločno in nazorno zacvrkutala, da sva si lahko privoščila zabavno primerjavo: mojemu komentarju, da oglašanje spominja na močnega stržka, je Rudi pritrdil z besedami: »Stržka, ampak prehlajenega.« Takšen se nama je pač zdel hripavi drozgov glas. Preden sva se odpeljala, je priletel še eden in povsem verjetno je, da so v tisti smreki prenočevali.

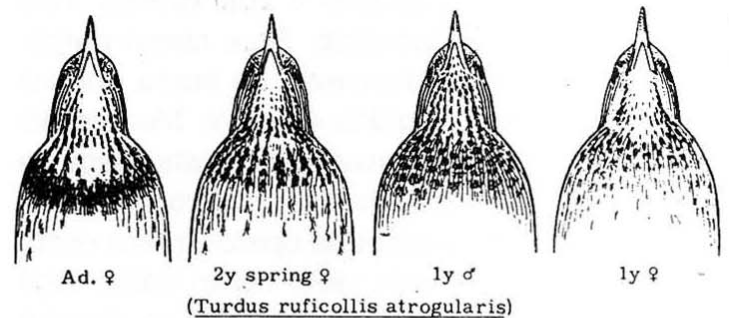
Doma sem takoj našel, kar sem ves čas pogrešal: sliko ali opis grahastega potrebušja. V Bruunovem priročniku je naslikana samica vrste *Zoothera sibiricus*, ki po risbi na trebuhu edina ustreza opazovanim primerkom, ali bolje rečeno, primerku iz sadovnjaka. Ima pa ta slika v Bruunovem priročniku dve značilnosti, ki ju nisem mogel uskladiti s ptico na drevesu. Najprej seveda belo nadočesno marogo. Toda brž sem se spomnil, da je opazovana ptica dajala vtis ptice s kapico, to pa je tisto, kar naredi marogo, četudi zbledela ali

še ne izražena, ustvari optično ločnico med temenskim in obraznim delom glave. Druga značilnost, ki me je motila, je bila ta, da so bile pike po prsih in trebuhu na sliki precej svetlejšje kot v živo. Ko pa sem na levi strani prebral: »Juveniles resemble females but are more heavily spotted«, je odpadel tudi ta pomislek. Tako sem bil prepričan, da sva opazovala prvoletni primerek samca (na prsih so se pike namreč že zbirale v črno liso) vrste *Zoothera sibiricus*.

Ne zgolj kot zanimivost naj dodam še tole. Seveda je ta vrsta pod imenom *Turdus sibiricus* upodobljena tudi v Heinzlovem etc. priročniku, toda naključje je hotelo, da imam med stranema 260 in 261 vloženo črno-belo pero smrdokavre, ki je ves čas zakrivalo sličico samice, medtem ko se mi samec, ki je povsem črn in z izrazito belo nadočesno marogo, sploh ni zdel sumljiv. A če natančno pogledaš, vidiš, da ima na modrikasto sivem potrebušju piko pri piki!

LEVO KRILO

Dva dni kasneje, medtem se je neverjetno otoplilo, nastopilo je, kot se je pozneje izkazalo, tako imenovano zimsko poletje, smo se v organizaciji Prirodoslovnega muzeja Slovenije D. Šere, I. Božič in midva s Tekavčičem odpravili v Jelenjo vas. Prvič smo naleteli na raztreseno jato drozgov ob prvih njivah pod Brezovico. Ptica na telefonskem kablu se mi je po rjavi barvi na hrbtu in velikosti zdela še najbolj podobna cikovtu, druga na tleh, stala je na krtini, pa se mi je zaradi olivno sivega hrbta in temnih, bolj črnih kot rjavih pik, zdela podobna pred dvema dnevoma opazovanim pticam. Vendar je, ne da bi kaj dosti komentirali, ostalo pri domnevi, da vendarle opazujemo cararje. Našo pozornost je precej pregнал srednji detel,

Variantni drozg *Turdus ruficollis atrogularis* (iz Svenssona)

Black-throated Thrush from Svensson 1984

ki smo si ga ogledali skozi teleskop, Dare ga je bil namestil na okenskem steklu avtomobilskih vrat, lahko uživajoč nagledali. Meni, ki sem ga to pot opazoval prvič, kar me je, mimogrede povedano, veljalo liter kuhanega vina, je ostal najbolj v spominu vinsko rdeč zadek, po barvi tako drugačen kot pri velikem detlu.

V Jelenji vasi v sadovnjaku, za hišo z brajdo, ni bilo videti nobenega drozga. Napotili smo se po terasastih hrbtih med njivami in travniki Poljanske doline. Videli smo skupaj dve sivi žolni in dva velika srakoperja, ta dva, se razume, vsaksebi. Nepozaben je bil prizor s srakoperjem med suhim svetlečim se osemenjem srobota. Medtem sta se na drevesu prikazala dva drozga. Enemu od njiju smo se lahko kar precej približali in ga dolgo opazovali skozi teleskop. In kaj smo videli? Seveda lahko popišem le svoje vtise, ki sem jih neprestano primerjal z vtisi izpred dveh dni. Velikost: opazovana ptica je bila približno tako velika kot ona, ki sva jo z Rudijem opazovala v sadovnjaku, a to je bila kvečjemu velikost cikovta, nikakor pa ne cararja (primerjajoč ju tudi s prostim očesom in skozi običajni daljnogled, moj in Rudijev). Barva: ptica je bila po hrbtu rjavkasta in ne zelenkasto siva kot pred dvema dnevoma, kar pa bi se dalo pripisati tudi drugačni svetlobi, kajti tokrat je bilo, vsaj po občutku sodeč, precej svetleje. Glava: tiste kapice ni bilo videti, pač pa zelo dobro temno ušesno liso; tudi opazovana ptica je bila brez nadočasne maroge. Pike na prsih: bile so precej temne in kadar jih je privzdignil vetrič, ki je kdaj pa kdaj zapihal, se je videl črn puh, kar pa je tako videti, kot je opozoril Dare, pri domala vsaki ptici. Kar sem najbolj pogrešal, so bile v vodoravne proge gosto razvrščene temne pike, ki naj bi ustvarjale vtis grahavosti. To pa je bilo tudi vse, kar smo videli. Kakšna je bila barva nog, ne morem reči, prav tako ne, kakšna je bila barva perja pod perutjo, kar bi se moralo videti, ko se je ptica spreletela. Domačin je še povedal, da drozga od torca ni bilo več na brajdo, kar kajpak lahko pripišemo tako otoplitvi kot domnevni odse-litvi. Tako sem opazovanje sklenil z ugotovitvijo, da to pot opazovana ptica ni bila takšna kot ona izpred dveh dni, hkrati pa sem si moral priznati, da tudi pravkar opazovane ptice ne morem prepoznati za cararja, s čimer je soglašal tudi Rudi. Najbrž se bo zdaj marsikdo vprašal, kako lahko nekdo, ki ne pozna cararja (ali, kar je še hujše,

nenadoma ne loči med cararjem in cikovtom), zatrjuje, da je videl nekega redkega drozga. Daretov odgovor je bil zelo pragmatičen: da premalo opazujemo in imamo zato za jasno presojanje premalo izkušenj. Cararja videvamo le na tleh v tisti značilni pokončni drži, ko je njegovo z velikimi pikami posuto potrebušje precej svetlejše kot pri cikovtu, medtem ko takole sedeč na vejici visoko v drevesu deluje povsem drugače, predvsem glede postavnosti in zavoljo tega tudi glede velikosti.

Proti temu, da bi bila opazovana ptica redka vrsta drozga, govori predvsem dve okoliščini. To, da sva opazovala, po najinem, lahko da preveč površnem mnenju, enake ptice na različnih med sabo precej oddaljenih krajih, kar že samo po sebi govori o tem, da je šlo za bolj običajno vrsto. Bolj pomemben argument pa je to, kar je Dare povedal v zvezi z obarvanostjo mladičev v zimskem perju. Po njegovih besedah se mladiči teh drozgov pregolijo, še preden se odselijo in so v prezimovališčih že povsem podobni odraslim pticam, predvsem kar zadeva pike na prsih. Proti temu argumentu sem seveda ostal nemočen.

DESNO KRILO

Ko sem že mislil, da bi bilo dogodek najboljše prepustiti pozabi, me je Dare spomnil na Svenssonov priročnik. Tu sem presenečen prebral, da so prvoletni samci pozimi progasti kakor samice. Piše dobesedno takole: »Breast and flanks with some white haft-streaks and/or coarse brown-grey barring«, kar v prevodu pomeni: »Po prsih in bokih z nekaj črtami v obliki puščic in/ali grobimi rjavo sivimi progami«.

Tako spodboden sem prebrskal vse letnike revije *British Birds* od leta 1980 dalje in našel dva zanimiva prispevka o sibirskem drozgu. V prispevku iz leta 1985 z naslovom *Field characters of female and first-winter male Siberian Thrush* P. R. Jepson natančno opisuje značilnosti samic in prvozimnih samcev tega drozga. Najbolj zanimiv odstavek pravi: »Mladiči se delno prenovijo (telesno perje in nekaj perutnih krovcev) pred selitvijo. Samci tedaj dobijo 'sivo' prvo zimsko perje, in čeprav lahko spomladi gnezdiijo, ne postanejo 'črni' pred popolno prenovo v avgustu naslednjega leta (Dementiev in Gladkov 1954). Zdi se, da je prvo zimsko perje samic na terenu nerazločljivo

od perja odraslih samic: Svensson (1984) opisuje samice kot 'težavne za zanesljivo določanje starosti'.«

V vseh teh silno zanimivih virih pa sem našel tudi opozorilo, da imajo samice kot tudi prvozimski primerki obeh spolov jasno izraženo nadočesno marogo. Tako se je pač treba domnevi, da je bila opazovana ptica primerek sibirskega drozga, dokončno odreči. Ali pa to ne pomeni oživitve domneve, da gre za črnoprso različico variantnega drozga *Turdus ruficollis atrogularis*? Ta ima temne pike, kot je videti na risbah v Svenssonovem priročniku, le po zgornjem delu prsi, ne pa tudi na spodnjem, čeravno je ta ločitev lahko zelo relativna, pač glede na to, ali ptica stoji, čepi ali pa je nagačena (kot risba mehov v priročniku). Tudi nisem pozabil, da so se pri ptici, opazovani v sadovnjaku, temne pike na prsni že zbirale v nekakšen venec ali komat.

Četudi utegne nemara kdo tole pisanje razglasiti

za čisto ornitomanijo, tega nikakor ni mogoče storiti za vprašanje nenavadno majhnih cararjev, kar je konec koncev le druga plat ene in iste svetinje.

LITERATURA

BRUUN, P. (1978): The Hamlyn Guide to Birds of Britain and Europe, Hamlyn.

HEINZEL, H., R. FITTER, J. PARSLow (1977): The Birds of Britain and Europe, Collins.

SVENSSON, L. (1984): Identification Guide to European Passerines.

JEPSON, P. R. (1985): Field characters of female and first-winter male Siberian Thrush. *British Birds* (78), Number 10, pp. 509–510.

O'DONNELL, M. (1988): Siberian Thrush in Co. Cork, *British Birds* (81), Number 2, pp. 73–74.

Iztok Geister, Pokopališka 13, 64202 Naklo

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Da gre v slikovni uganki iz prejšnje številke naše revije za srakoperja, ugotovimo zlahka že po izrazu na žici sedeče ptice. Seveda je pri tem v odločilno pomoč kontrastna maroga, ki se vleče od kljuna do zatilja. Toda takšno bolj ali manj podobno marogo imajo vsi štirje pri nas pojavljajoči se srakoperji: veliki, rjavi, črnočeli in rjavoglav, pri čemer zadnja dva takoj odpadeta, saj je ptica na sliki brez črnine na čelu (med sabo bi ju razlikovali po črnini na spodnji strani repnih peres). Kljub temu, da je rep na posnetku videti precej koničast, mu za to, da bi pripadal velikemu srakoperju, manjka bela obroba. Tako nam preostane le še to, da zapišemo, da je na preži rjavi srakoper *Lanius collurio*, fotografiral pa ga je Milan Vogrin.

Urednik

Nove knjige New books

R. F. A. Grimmett & T. A. Jones, 1989: **IMPORTANT BIRD AREAS IN EUROPE**. ICBP Technical Publication No. 9, 888 strani.

Tudi v Evropi naravno okolje vse bolj propada, ekosistemi postajajo čedalje revnejši, z njimi pa se siromaši biološka raznolikost. Posledice vse bolj občutijo tudi ptiči. Prizadete so predvsem vrste, ki so ozko vezane na določen ekosistem, npr. na močvirja. Vse bolj prodira v zavest spoznanje, da bomo številne vrste ptičev ohranili samo, če bomo ohranili njihove življenjske prostore. Mnoge severne populacije bodo lahko preživele samo, če bodo na svoji selitveni poti in na prezimovanju imele zadosti primernih prostorov, kjer bodo deležne potrebnega miru in hrane. Vse bolj se je kazala potreba po evropski mreži habitatov, ki bodo tudi ustrezno razporejeni.

V Evropi je prevladala strategija ohranjanja biološke raznolikosti, pokazala se je potreba po ugotavljanju predelov, ki so ostali kar najbolj neprizadeti in imajo pomen za favno. Pregled še ohranjenih otočkov v Evropi je bil napravljen na podlagi njihovega pomena za ptiče, saj so ptiči med vsemi živalmi najbolj poznani, obenem pa so dobri indikatorji za ekološke razmere določenega prostora. Upoštevane so predvsem tiste vrste ptičev, ki so kakorkoli ogrožene v evropskem merilu.

Avtorja sta se lotila obsežnega dela, rezultat njunih naporov je pred nami: spisek ornitološko pomembnih predelov širom po Evropi obsega kar 2444 lokalitet. Za vsako državo je zrisan zemljevid oštevilčenih posameznih ornitološko pomembnih lokalitet, nato so uvodoma dani splošni podatki o njej, njen ornitološki pomen, varstvena infrastruktura in omrežje zavarovanih predelov, sprejeta mednarodna zakonska določila, ki se nanašajo na določene predele, pregled seznama ornitološko pomembnih predelov in na koncu je še zahvala.

Pri vsaki posamezni lokaliteti je naveden njen geografski položaj, podatek glede obstoječega zakonskega varstva predela, opis predela, njegova izraba (poljedelska, gozdarska, lov itd.), načrtovana izraba ter navedene ogrožene vrste (in po možnosti tudi številčna ocena osebkov), ki tudi gnezdiijo, se selijo ali prezimujejo.

V seznamu ornitološko pomembnih predelov Evrope je tudi 10 lokalitet iz Slovenije: Cerknjsko jezero, Krakovski gozd, Sečoveljske soline, severovzhodna Slovenija, del Slovenskih Goric, Drava od Maribora do Zavrča, Mura od Veržeja do Gibine, Črni log pri Lendavi, Triglavski narodni park in Ljubljansko barje. Spisek je možno še dopolnjevati.

Knjiga, ki je orjaška zbirka podatkov, bo dragocen pripomoček vsem, ki kakorkoli posegajo v okolje, rabi naj kot obvezna podlaga različnim službam pri planiranju. Vsi navedeni predeli so seveda kandidati za zavarovanje, brezpogojno pa jim je treba nameniti pozornost pri gospodarskem izkoriščanju. Temeljnega pomena je, da ne spreminjamo njihove ekološke značilnosti, prevlada naj uporaba, ki bo imela čim manjše posledice, sprejemljive tako za človeka kot tudi za živali.

Janez Gregori

Mednarodno zimsko štetje ptic

International common bird survey

V letu 1989 je velika angleška organizacija (ima več kot 540.000 članov) The Royal Society for the Protection of Birds (RSPB – Kraljevo društvo za zaščito ptic) praznovala stoloetnico svojega obstoja. Da takšna obletnica ne bi minila kar tako, so jo med drugim sklenili obeležiti tudi mednarodno, in to z zimskim štetjem ptic pod imenom »The International Common Bird Survey«. Organizacijo projekta je vodila mlada sekcija RSPB – Young Ornithologists Club (YOC).

Projekt je bil zastavljen sila preprosto in tako je bilo omogočeno sodelovanje mladih ornitologov po vsem svetu. Sodelovalo je triinštirideset (43) držav z vsega sveta, od tega enaindvajset (21) iz Evrope, med njimi tudi Jugoslavija (Slovenija – T. Trilar).

Štetje je potekalo le dva dni (28. in 29. januar 1989) in tako je bilo nekako tudi omogočeno, da se podatki med sabo lažje primerjajo. Opazovanje je lahko potekalo v kateremkoli habitatu, čeprav je največja pozornost v tem projektu veljala vrto- vom in parkom in s tem človekovi bližini. Štetje je potekalo po nekakšni točkovni metodi, saj si moral z enega mesta v roku ene ure popisati vrste, ki si jih zasledil v tem habitatu. Pri tem si upošteval le deset (10) najštevilčnejših (najpogostejših) vrst. Sicer pa si v obrazec moral vnesti tele podatke: datum, država, kraj, čas, podnebje, vreme, habitat, deset najpogostejših vrst s številom in število udeležencev.

Za primerjavo bom navedel še število sodelujo- čih v nekaterih državah:

Velika Britanija	20.000	Švica	5
Italija	639	Francija	4
Španija	160	Kanada	4
Luxemburg	150	Kenija	2
Ciper	75	Norveška	2
Kitajska	9	Avstrija	1
Avstralija	5	Čile	1
Madžarska	5	Jugoslavija	1

Zanimivo je tudi razmerje v številu sodelujočih v Veliki Britaniji (20.000) proti »ostalemu svetu« (2871).

Na koncu dodajam še lestvico najštevilčnejših desetih vrst v Veliki Britaniji (povprečje nekaj tisoč popisov) in Jugoslaviji (en popis) za vrt.

Velika Britanija

1. *Sturnus vulgaris*
2. *Passer domesticus*
3. *Parus caeruleus*
4. *Turdus merula*
5. *Larus sp.* (pretežno *L. ridibundus*, nekaj tudi *L. canus* in *L. argentatus*)
6. *Fringilla coelebs*
7. *Erithacus rubecula*
8. *Chloris chloris*
9. *Parus major*
10. *Corvus sp.* (*C. Cornix* in *C. frugilegus*)

Jugoslavija

1. *Chloris chloris*
2. *Streptopelia decaocto*
3. *Passer domesticus*
4. *Fringilla coelebs*
5. *Parus major*
6. *Parus palustris*
7. *Passer montanus*
8. *Parus caeruleus*
9. *Bombycilla garrulus*
10. *Turdus merula*

LITERATURA

RSPB (1989): International Common Bird Survey – The results of an education project

Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas

VSEBINA

CONTENTS

Mali labod <i>Cygnus bewickii</i> na Ormoškem akumulacijskem jezeru (B. Štumberger)	45	Bewick's Swan <i>Cygnus bewickii</i> at Ormož Reservoir (B. Štumberger)	45
Ornitološka opazovanja iz osrednje Makedonije (M. Vogrin)	47	Ornithological observations in Central Macedonia (M. Vogrin)	47
Prikaz dinamike preleta ptic na Sorškem polju (T. Trilar)	53	Passage dynamics of migratory birds at Sorško polje (T. Trilar)	53
Iz ornitološke beležnice:	65	From the ornithological note book:	65
<i>Gavia arctica, Tachybaptus ruficollis, Podiceps grisegena, Falacrocorax pygmeus, Anser anser, Netta rufina, Anas acuta, Mergus merganser, Somateria mollissima, Pandion haliaetus, Falco peregrinus, Falco columbarius, Pluvialis apricaria, Pluvialis squatarola, Lymnocyptes minimus, Larus ridibundus, Asio otus, Asio flammeus, Columba oenas, Riparia riparia, Hirundo rustica, Anthus trivialis, Motacilla alba, Prunella collaris, Luscinia luscinia, Turdus merula, Acrocephalus melanopogon, Sturnus vulgaris, Acanthis cannabina, Carpodacus erythrinus</i>			
Pegam <i>Bombycilla garrulus</i> v Sloveniji v zimah 1988/89 in 1989/90	73	Waxwing <i>Bombycilla garrulus</i> in Slovenia in winters 1988/89 and 1989/90	73
Poročila od koderkoli: Sove na Ribniško Kočevskem območju (M. Perušek)	77	Reports from here and there: Owls from Ribnica-Kočevje area (M. Perušek)	77
Triptih o nenavadnih drozgih (I. Geister)	79	Triptych about unusual thrushes (I. Geister)	79
Skrivnostna fotografija	82	Mystery photograph	82
Nove knjige: Important Bird Areas in Europe (J. Gregori)	83	New books: Important bird areas in Europe (J. Gregori)	83
Mednarodno zimsko štetje ptic (M. Vogrin)	84	International common bird survey (M. Vogrin)	84

Fotografija na naslovnici: čopasti ponirek *Podiceps cristatus* (I. Božič)
Fotografija na 3. strani ovitka: smrdokavra *Upupa epops* (I. Božič)
Risba na strani 84 R. Tekavčič

